

UNIVERSITAT DE VALÈNCIA

 Facultat de Dret

TREBALL FI DE GRAU

GRAU EN CIÈNCIES POLÍTIQUES I DE L'ADMINISTRACIÓ PÚBLICA

TÍTOL:

LA DRETA VALENCIANA I EL VALENCIANISME POLÍTIC

ALUMNE/A: Guillem Gil Puig

TUTOR/A: Joaquín Martín Cubas

**DEPARTAMENT DEL TUTOR/A: Departament de Dret Constitucional, Ciència
Política i de l'administració**

CURS ACADÈMIC: 4t

ÍNDEX

Resum	3
Abstract	3
1. Introducció: presentació, interès de l'objecte d'estudi i objectius	5
2. Metodologia	7
3. Marc Teòric	8
3.1. El nacionalisme.....	8
3.1.1. <i>Conceptualització liberal de nacionalisme</i>	8
3.1.2. <i>Nacionalisme organicista: Herder</i>	10
3.2. Cleavage territorial i conceptualització de regionalisme.....	11
3.3. Conceptualització del valencianisme com a identitat política i cultural.....	13
4. Origen del valencianisme polític	14
4.1. Els antecedents històrics del Regne de València	14
4.2. El sorgiment del valencianisme polític amb la Renaixença, finals del S.XIX i principis del S.XX.....	16
5. El paper de la dreta valenciana en el camí cap a la democràcia	19
5.1. La dreta valencianista durant el franquisme	19
5.2. La reorganització de la dreta valenciana i les eleccions de 1977.....	20
6. El paper de la dreta valenciana en la Transició política	23
6.1. Els entrebancs de la dreta a la via valenciana a l'autonomia.....	23
6.2. El "blaverisme".....	27
7. La dreta valenciana a l'oposició durant els anys 80	29
7.1. Caiguda de l'UCD i reestructuració de la dreta valenciana durant els governs socialistes (1982-1989)	29
7.2. Unió Valenciana: origen, creixement i desaparició.	31
7.3. Naixement del Partit Popular i hegemonia conservadora a la Generalitat.	34
8. El valencianisme polític dins del Partit Popular	37
8.1. Valencianisme polític amb els governs encapçalats per Eduardo Zaplana	38
8.1.1. <i>Acció legislativa del Consell de Zaplana</i>	38
8.1.2. <i>La creació de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua</i>	40
8.1.3. <i>Activitat parlamentària i els ítems polític-identitaris del PP de Zaplana</i>	43

8.2. Valencianisme polític amb els governs encapçalats per Francisco Camps	47
8.2.1. Acció legislativa del Consell de Camps.....	47
8.2.2. La reforma de l'Estatut d'Autonomia de 2006.....	50
8.2.3. Activitat parlamentària els ítems polític-identitaris del PP de Camps	56
9. El marc identitari del conservadorisme valencià al nou multipartidisme.	58
9.1. Posicionaments dels partits conservadors durant el govern del Botànic.	58
9.2. Ciutadans i VOX, dos nous actors polítics a la batalla identitària valenciana	61
10. Conclusions:	63
11. Bibliografia	67

Resum

Aquest estudi sobre el valencianisme polític i la dreta valenciana, realitzat des de l'enfocament del neoinstitucionalisme històric, sembla interessant des del punt de vista politològic, ja que és una qüestió normalment plantejada des de la perspectiva del comportament polític.

El treball tracta d'esbrinar els fonaments polítics-institucionals de l'estructura ideològica i política del valencianisme conservador en base a l'anàlisi dels processos polítics més rellevants en la història política del País Valencià. Per a la realització de l'estudi, s'ha seguit un mètode inductiu, amb una dimensió cronològica i una perspectiva històrica dels fets polítics transcorreguts al territori valencià des de l'origen del que s'entén per valencianisme polític.

Els resultats del present treball es resumeixen en la institucionalització de la Batalla de València al voltant d'uns ítems identitaris basats en uns models de identitat que es donen al sistema polític valencià; la configuració d'unes institucions polítiques sobre unes idees i uns sentiments concrets; la composició d'un seguit d'actors i interessos que permeten la perpetuació d'unes determinades idees i institucions; la importància dels lideratges polítics en la història de l'autogovern i dels ítems identitaris al sistema de partits valencià; per últim, l'estat actual de l'eix identitari en un nou sistema multipartidista on el bloc conservador valencià es troba fragmentat en tres formacions polítiques.

Aquests resultats esbrinen una perspectiva de futur sobre l'espai conservador i el seu valencianisme polític, on el seu posicionament polític-identitari depèn de la seua força institucional al país i a la resta de l'Estat.

Abstract

This study of political Valencianism and the Valencian right, carried out from the point of view of historical neo-institutionalism, seems interesting from a political point of view, as it is a question usually posed from the perspective of political behaviour.

The academic work seeks to find out the political-institutional foundations of the ideological and political structure of conservative Valencianism based on the analysis of the most relevant political processes in the political history of the Valencian Country. To carry out the study, an inductive method was followed, with a chronological dimension

and a historical perspective of the political events that took place in the Valencian territory from the origin of what is meant by political Valencianism.

The results of the present work are summarized in the institutionalization of the Battle of Valencia around identity items based on identity models that are given to the Valencian political system; the configuration of political institutions on concrete ideas and feelings; the composition of a series of actors and interests that allow the perpetuation of certain ideas and institutions; the importance of political leadership in the history of self-government and identity items in the Valencian party system; lastly, the current state of the identity axis in a new multiparty system where the Valencian conservative bloc is fragmented into three political formations.

These results reveal a future perspective on the conservative space and its political Valencianism, where its political-identity position depends on its institutional strength in the country and in the rest of the state.

Paraules clau: valencianisme, dreta valenciana, identitat, blaverisme, institucions, llengua.

Keywords: Valencianism, Valencian right, identity, blaverism, institutions, language.

1. Introducció: presentació, interès de l'objecte d'estudi i objectius

En l'actualitat sembla que la consciència col·lectiva valenciana ha admès la creença que allò entès com el valencianisme polític només es troba representat per un partit nacionalista conjuntament amb determinades posicions autonomistes dins de l'esquerra i alguns corrents de caire regionalista dins dels partits de la dreta. Esta idea juga un paper clau a l'actual sistema polític valencià, on el particular clivatge territorial valencià forma part del debat polític al País Valencià. Per tant, el treball que es presenta a continuació tracta d'endinsar-se en l'evolució històrica de la noció de valencianitat des de els seus orígens, amb l'objectiu de conèixer les característiques conceptuals d'allò que entenem com a valencianisme polític. A més, es considera d'especial rellevància l'estudi de l'inici de la democràcia al territori valencià, com el fenomen promotor de la construcció política del país, posant èmfasi al procés d'accés a l'autonomia per part del poble valencià, emmarcat dins del conflicte sociopolític conegut com a "Batalla de València" i que forma part d'un dels fets contemporanis més rellevants de la història valenciana. Partint d'aquesta introducció històrica, tractarem d'esbrinar els fonaments històric-institucionals que han format part de la construcció política de la dreta valenciana i el mode amb que es reflecteixen a l'actual estructura institucional i les interaccions amb el poder polític que es produeixen mitjançant propostes, discursos, debat parlamentari i producció normativa.

En els últims temps l'interès acadèmic en el camp dels fenòmens socials i polítics s'ha centrat en l'estudi del moviment del 15-M i en les organitzacions polítiques i socials que han vingut sorgint des d'aleshores i que han provocat canvis al sistema de partits espanyol. Ha sigut d'especial interès l'anàlisi de la crisi territorial i l'augment de forces perifèriques de caire regionalista o nacionalista arreu de l'Estat i d'Europa. No obstant, aquest interès pels nous fenòmens polítics i la importància de la perspectiva territorial en la formació d'aquests no ha sigut tan rellevant al País Valencià com sí a Catalunya o al País Basc. Una raó d'aquest fet, potser siga la major importància de l'eix de conflicte regió/Estat que es viu en estos territoris i les implicacions polítiques que té a nivell local, regional, nacional i, fins i tot, europeu. A més, aquests estudis que conjuguen vessants polítiques, històriques i territorials s'han vingut centrant en l'anàlisi de les dinàmiques produïdes per forces polítiques d'àmbit no estatal de determinats territoris i no tant en les

forces d'àmbit estatal que tenen representació a la perifèria de l'Estat com de manera quasi hegemònica ha ocorregut a territori valencià.

Tanmateix, la història de l'autogovern valencià i les implicacions polítiques que han esdevingut durant l'evolució d'este poble sí ha sigut objecte d'estudi en innumerables vegades. No obstant això, són escassos els estudis realitzats respecte a les implicacions polítiques de la història políticoinstitucional valenciana a l'actualitat política, on concretament, es dona una competició pel lideratge del bloc del centre-dreta valencià entre el Partit Popular, Ciutadans i VOX. Esta manca d'estudi potser vinga predeterminada per la imatge que durant anys ha projectat la societat valenciana com a ens polític i especialment el centre-dreta valencià, representatiu de la manca d'una burgesia compromesa amb els problemes dels valencians. En aquest estudi es tracta de posar de relleu les singularitats institucionals, de les que deriven les singularitats ideològiques, socials i culturals de la dreta valenciana, ja que en gran part del territori no responen completament a la històrica configuració del partidisme conservador espanyol basada en l'hegemonia d'un gran partit conservador de caire espanyolista.

Per tant, considerem d'interès l'estudi d'un espectre polític concret com és el conservador, conformat a Les Corts per forces d'àmbit estatal que s'han vist desbancades del poder per un govern de coalició d'esquerres amb forces sorgides o auspiciades amb posterioritat al 15-M, les quals han tractat de posar de relleu la qüestió territorial al País Valencià. Les pròpies característiques ideològiques de partits integrants de l'actual coalició de Govern com són el PSPV, el Bloc Nacionalista Valencià i Esquerra Unida del País Valencià, els quals es mouen en l'eix centre/perifèria d'una manera més accentuada que altres partits rivals com PP, Ciutadans o VOX. Per a aconseguir entendre estos fenòmens i les diferents posicions polítiques que provoca l'actual correlació de forces respecte al clivatge territorial i altres qüestions relacionades directa o indirectament amb aquest, resulta necessari estudiar els orígens dels fonaments històrics, institucionals, culturals, socials i polítics de les diferents tradicions de la dreta valenciana i, d'aquesta manera, comprendre i percebre posicionaments que provoquen futurs debats polítics al sistema polític valencià.

Els objectius d'aquest treball es concreten en obtindre una resposta el més científica possible respecte els efectes que tenen els fonaments històric-institucionals del conjunt de la història sociopolítica del País Valencià i, en particular, de la dreta valenciana en l'evolució institucional del país. Així mateix, tractarem d'esbrinar quines son les

interaccions i el comportament polític dels diferents actors polítics del bloc conservador valencians en relació amb les institucions que conformen i han conformat el nostre autogovern, la seua estructuració d'interessos al voltant d'aquestes institucions i quins són els eixos de debat polític que es donen actualment.

2. Metodologia

Els mètodes d'investigació a les ciències socials estan conformats per un seguit de tècniques i procediments estructurats i emprats amb l'objectiu d'aconseguir un coneixement científic dels fets que es donen a la societat. D'aquesta manera es poden arribar a comprendre els diversos fenòmens socials i trobar les causes i conseqüències dels fets que ens envolten. Concretament, a la nostra investigació es tractarà de trobar els fonaments polítics, identitaris i històric-culturals de la dreta valenciana per a poder comprendre l'evolució política d'aquesta i el seu present.

El mètode emprat al nostre estudi és inductiu, bastant-nos en l'anàlisi dels esdeveniments polítics des d'una perspectiva històrica per a traure un seguit de conclusions generals. Per tant, la natura de les dades serà qualitativa i es basa en un estudi realitzat de manera diacrònica, és a dir, a partir d'una dimensió cronològica històrica, estudiarem els fenòmens polítics transcorreguts durant un llarg període de temps al País Valencià amb l'objectiu de preveure o verificar els possibles canvis polítics que es poden produir en el futur. Les fonts utilitzades es basaran en una revisió bibliogràfica al voltant de la qüestió a analitzar, basant-nos en documents normatius (lleis, resolucions de Les Corts, EACV etc.), diaris de sessions de Les Corts, cròniques periodístiques i demés contingut propi del periodisme polític.

L'enfocament escollit per a aquesta investigació és el neoinstitucionalisme històric, des d'aquest enfocament, s'entén que la història juga un paper important per a poder observar de quina manera es van desenvolupant alguns processos polítics al llarg del temps i per quina raó aquests processos estan relativament establerts en determinades institucions. Aquest enfocament introdueix la teoria del *path dependence*, ja que sosté que les noves institucions sorgeixen sobre la base dels models institucionals ja existents,

els quals disposen d'una conformació que afavoreix els interessos d'uns actors sobre els d'altres que es posa de manifest a l'hora de realitzar un canvi institucional¹.

Segons Farfán Mendoza i, a partir de les aportacions de Peter A. Hall i Rosamary Taylor, el neoinstitucionalisme històric aporta l'anàlisi de les funcions de cada institució, per a descobrir per quina raó persisteixen i quins beneficis proporcionen i per a qui; de quina manera les institucions condicionen les preferències i les eleccions dels actors i quins són els processos i els factors que determinen la influència de les institucions sobre el comportament dels individus i sobre la creació i el canvi institucional.

3. Marc Teòric.

3.1. El nacionalisme

3.1.1. Conceptualització liberal de nacionalisme

El concepte nacionalisme presenta diverses tipologies i definicions aportades per diferents autors. Fent referència a la definició aportada per Mancini “Una nación es una sociedad natural de hombres conformados en comunidad de vida y de conciencia social por la unidad del territorio, de origen, de costumbres y de lengua” (Mancini, 1985). Mancini afegeix als elements intrínsecs d'una nació, elements subjectius com la consciència de nacionalitat i el sentiment que genera la nació per si mateix. Seguint aquest criteri, el individu es qui de forma subjectiva decideix formar part d'una comunitat política mitjançant un compromís o pacte. En la mateixa línia, H.Kohn i D.Miller apuntaven la importància de l'Estat-nació com a forma ideal d'organització política, on les fronteres polítiques coincideixen amb les fronteres ètniques i lingüístiques, la capacitat d'autodeterminar-se com a territori, constitueix la idea mateixa de nacionalitat.²

Per la seua banda, Renán, va afirmar que la nació és el resultat de sacrificis, glòries i llàstimes comunes. Aquest resultat implica el desig compartit de continuar formant part d'una mateixa nació, de continuar fent en un futur les grans coses que s'han fet en el passat. Renán fa referència a la importància del sentiment com a element promotor de la solidaritat i el sacrifici en benefici d'una nació, tant en el passat com en un present basat en el consentiment expressat de continuar formant part de la nació. Per tant, per a aquest

¹ Mendoza, G. F. (s. f.). El nuevo institucionalismo histórico y las políticas sociales. Org.mx. Recuperado 25 de mayo de 2021, de <http://www.scielo.org.mx/pdf/polis/v3n1/v3n1a5.pdf>

² Contreras, F. J. (2002). Cinco tesis sobre el nacionalismo. Revista de Estudios Políticos, 118, 265 pp. <https://recyt.fecyt.es/index.php/RevEsPol/article/view/46152>

a autor, les nacions es troben en constant composició i descomposició. El sentiment, com a adhesió del grup a un projecte de nació forma una qüestió de vital importància per al nacionalisme, ja que la mancança d'un sentiment de pertinença, provoca una gran situació de frustració en els individus que la integren ³.

No obstant, la definició de Anthony Smith sembla més completa, “una nacionalidad es una comunidad constituida por creencias comunes y un compromiso mutuo, extendida en la historia, de carácter activo, ligada a un territorio específico y delimitada frente a otras comunidades por sus culturas públicas diferenciadas” (Romero K. S., 2018). Per a aquest autor, els elements del nacionalisme són el caràcter nacional, el sentiment de devoció nacional, unes aspiracions d'independència, la pròpia unitat de la nació i un programa polític que aglutina aquestes aspiracions en una organització econòmica basada en una nacionalització de la indústria, la doctrina d'elecció divina de les nacions i el procés formació de les nacions en la història⁴.

Una vegada assenyalades les principals aportacions de diferents autors, anem a fer referència a la classificació conceptual de nacionalisme, on en primer lloc ens trobem amb el nacionalisme ètnic-cultural. Aquesta interpretació afirma que la pertinença dels individus a una nació és atribuïda al seu propi naixement. En aquest cas, la pertinença a la nació no es pot triar, la nació etnocultural existeix independentment de la voluntat dels seus membres. Per tant, els partidaris d'aquesta nació, entenen que la força i el valor d'una nació és producte de les seues arrels particulars, deixant de costat o en una posició secundària a l'Estat.

En segon lloc, el nacionalisme cívic-polític, sí que entén el caràcter voluntari de la pertinença i de l'associació voluntarista dels individus en una comunitat nacional. “Sus miembros estan vinculados por leyes basadas en un contrato libremente establecido y conforman una comunidad política que vive de acuerdo con un código de leyes y comparten una sola cultura política en un territorio histórico reconocido” (Abrao, 2007). A més, el seu ideal constitueix una comunitat de ciutadans units per les lleis i les costums d'una nació i dins d'un marc d'Estat representatiu, on la legitimitat d'aquest Estat es troba

³ Mateos, Ó. I. (2008). Las bases de un nuevo concepto moderno de nacionalismo español de Joaquín Costa. *Anales de la Fundación Joaquín Costa*, 25, 108-109 pp. <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=3230576>

⁴ Mateos, Ó. I. (2008). Las bases de un nuevo concepto moderno de nacionalismo español de Joaquín Costa. *Anales de la Fundación Joaquín Costa*, 25, 108-109 pp. <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=3230576>

en la nació democràtica i liberal. Renán tracta d'articular els patrons culturals i polítics dins d'una mateix concepte on es trobaria la memòria compartida d'un passat en comú i l'adhesió voluntària com a reafirmació de la voluntat expressada políticament de formar part d'eixa comunitat.

En tercer lloc es trobaria el que resultaria més rellevant per a l'objecte d'estudi, el nacionalisme cultural. Des d'aquesta perspectiva, la idea de nació respondria a una comunitat vinculada entre sí mateix per costums, tradicions, un caràcter psicològic, una llengua i un sentiment de reconeixement mutu.

3.1.2. Nacionalisme organicista: Herder

Des del nacionalisme organicista, tal vegada, l'autor més reconegut per les seues aportacions al concepte de nacionalisme, siga Herder. Des d'una perspectiva pròpia del relativisme històric-cultural, Herder entén la diversitat cultural de les nacions, fet que caracteritza la seua visió pluralista i allunyada de l'etnocentrisme. La seua aportació més rellevant és la importància que li dona al llenguatge dins d'un marc de nacionalisme cultural. El punt de partida d'una nació, per a Herder, és la llengua. Un grup lingüístic pot suposar una nació si aquest comparteix uns orígens, uns costums i un projecte comú. Entén que es dóna una relació entre l'evolució de les llengües primitives i la formació de les diferents nacions. Per tant, es pot dir que “El nacionalismo organicista consiste pues, en la naturalización de la razón humana, que al establecer los nexos entre la evolución natural y la historia humana puede revelar la variedad de formas naturales y culturales que adopta el devenir natural y humano, en contra de escisiones ontológicas y absolutismos metodológicos.” (Romero K. S., 2018). El model filològic-cultural herderià exemplifica clarament el component original dels pobles i de les nacions lligat al origen del propi llenguatge. Segons Herder, la llengua va davant dels elements jurídics o polítics, ja que conforma la unitat més bàsica que així mateix forma la nació, de la mà de la literatura, de la tradició i de la cultura.

Pel que fa al nacionalisme populista-particularista de Herder, l'autor, al donar-li major importància al historicisme, va a mostrar major sensibilitat per les particularitats històriques de cada cultura. A més, se li qualifica de populista per la seua posada en valor de la pertinença al grup i a una cultura, allunyada o situada per damunt de la política. Per tant, l'obra herderiana es pot resumir en el populisme com a exaltació de la pertinença al grup i diferenciada de la qualificació política del nacionalisme, l'expressionisme com a

representació de l'activitat humana i de l'esdevindre general d'una nació com a màxim representant de la personalitat d'un grup-nació, i el pluralisme com la creença en una multiplicitat de valors que es donen en les diferents cultures i societats.

Finalment, el nacionalisme polític en Herder es desenvolupa amb la introducció del terme Estat. L'autor alemany entén que les nacions tenen dret a crear els seus propis estats, tot i que ho introdueix afirmant que només ho deurien de fer complint un seguit de funcions temporals que els permeten enfortir i preservar el seu caràcter nacional. Per tant, Herder accepta els tres pilars de la creació dels estats, com són la integritat territorial, la identitat des governants amb els governats i la unitat de les persones. El nacionalisme polític respondria a la formació de l'estat per part de les nacions com un instrument pel qual, les nacions garanteixen la seua pròpia supervivència⁵.

3.2. Cleavage territorial i conceptualització de regionalisme

Per a parlar de la conceptualització del regionalisme i per a posteriorment entendre la particular divisió identitaria dels valencians, cal fer referència a l'aportació de la teoria dels cleavages de Lipset i Rokkan. Atenent a aquesta teoria, es parla de la dialèctica conflicte-integració com a element clau dins d'un sistema de partits. Els partits polítics davant aquesta dialèctica, presenten una funció expressiva, ja que "elaboren una retòrica para la traducción de contrastes de la estructura social y cultural en exigencias y presiones para la acción o la no acción" (Lipset & Rokkan, 2001). Però, els partits també tenen funcions instrumentals i representatives, ja que es van a organitzar orgànicament i de manera externa a les institucions representatives, d'acord amb uns interessos aglutinats al voltant d'uns eixos de divisió més o menys marcats.

Aquests autors plantegen un principal eix de divisió territorial (centre/perifèria) sorgida a partir de la creació dels Estats-nació i on la divisió es produeix entre les elits de les societats de les zones urbanes de les ciutats i aquelles societats més allunyades. En la pràctica es tradueix en una divisió entre els nuclis de poder d'un Estat i els altres nuclis de poder d'altres zones i territoris d'un Estat-nació. En termes generals, aquesta divisió s'expressa en termes de nacionalisme o regionalisme, com ocorre a l'Estat Espanyol entre un nucli de poder estatal situat a Madrid i altres nuclis situats a Catalunya, País Basc, etc.

⁵ Bautista Romero, K. S. (2018). *Nación y nacionalismo en Herder*. Universidad Santo Tomás.

A l'hora de conceptualitzar el regionalisme, hem de fer menció a la integració territorial d'acord a com ho exposa Eduardo López. Almond i Powell ho defineixen com l'establiment de l'autoritat central nacional en regions o entitats polítiques subordinades que en ocasions, coincideixen amb grups culturals o socials diferenciats, en tant que la integració nacional es refereix al procés pel qual els pobles diferenciats cultural i socialment transfereixen el seu compromís i la seua lleialtat a un sistema polític estatal més ampli.⁶ L'element clau de la integritat nacional és la creació d'una identitat nacional comú en tot el territori i subjecta a una autoritat estatal, mentre que al contrari, es trobaria el particularisme com a sentiment divergent i separador d'un imaginari col·lectiu comú.

Seguint a Eduardo López-Aranguren, el regionalisme es troba directament relacionat amb el conflicte regional i en diferents situacions de tensió i antagonisme territorial entre diferents sensibilitats polítiques. "El concepto *regionalismo* se emplea para referirse tanto a una ideología como a un movimiento político más o menos organizado. En cuanto a ideología, el regionalismo describe y explica problemas y realidades regionales, ofrece soluciones a tales problemas, formula objetivos y metas, estipula condiciones básicas para la obtención de dichos objetivos e indica los principios a que deben ajustarse en el futuro las relaciones entre las regiones." (López-Aranguren, 1981). Pel que respecta al regionalisme com a moviment social, es refereix com a organització d'un comportament col·lectiu al voltant d'uns objectius establerts a la vessant ideològica.

L'autor també diferencia entre tipus de regionalisme, ja que per una banda, es trobaria el regionalisme cultural, el qual s'estructura al voltant d'uns factors culturals diferenciadors com pot ser una llengua, religió o grup ètnic, els quals arriben a adquirir una significació política. Aquest tipus de regionalisme es basa en la identificació d'una unitat cultural organitzada a partir de la llengua, religió, història, lleis, costum, etc. En termes generals, el regionalisme històric persegueix dos objectius relacionats entre ells: el reconeixement ple de la identitat i de la personalitat cultural, històrica i social de la regió, i una redistribució territorial del poder que es tradueix en major quotes d'autogovern. Per altra banda, el regionalisme funcional o socioeconòmic, el qual es

⁶ López-Aranguren, E. (1981). Regionalismo e integración nacional: aproximación teórica. *Reis*, 15, 59. <http://www.reis.cis.es/REIS/jsp/REIS.jsp?opcion=articulo&ktitulo=92&autor=EDUARDO+L%D3PEZ-ARANGUREN>

donaria en regions amb desigualtats socials i econòmiques perpetuades en el temps, provocades per una situació de dependència regional respecte altres regions més riques.

3.3. Conceptualització del valencianisme com a identitat política i cultural

A l'hora d'analitzar la identitat nacional dels valencians i de les valencianes, hem de tindre en compte la classificació en cinc models realitzada per Ismael Valls. Aquests models són el fusterianisme clàssic, les terceres vies, l'estatutari estricte, el blaverisme i l'espanyolisme uniformista. La diversitat de models ens permet tindre un dibuix sobre el conflicte identitari dels valencians i com el plànol identitari aglutina plantejaments completament oposats entre si mateix.

Per a explicar els diferents models, fem referència a l'anàlisi realitzat pel Dr. Joaquín Martín Cubas. Des del model fusteria clàssic, l'autor entén que es planteja el País Valencià com a part de la Nació Catalana, ja que s'entén la llengua i la cultura comuns als tres territoris històrics de Catalunya, País Valencià i les Illes Balears. Aquests plantejaments van més enllà d'una necessitat cultural basada en una llengua comú, sinó que també son un projecte polític a desenvolupar mancomunadament davant la disgregació provocada per l'Estat Espanyol.⁷

Per altra part, la denominada "Tercera via", es diferencia del fusterianisme clàssic al plantejar un projecte nacional propi, respectant les característiques culturals catalanes. Aquest model, es tracta d'una revisió actualitzada del fusterianisme realitzada per acadèmics destacables com Vicent Franch, Joan Francesc Mira, Damià Mola, etc. La consciència nacional que planteja aquest model, es circumscriu al territori que compren l'autonomia valenciana de manera exclusiva.

El model estatutari estricte, es defineix com a aquell que defensa el País Valencià/Comunitat Valenciana com a nacionalitat o regió espanyola, amb llengua pròpia i no secessionista respecte del català. Es donaria certa transversalitat i amplitud en el terme polític del territori valencià, encara que existeix una indefinició respecte a la qüestió cultural, ja que hi haurien partidaris de certs lligams històric-culturals amb Catalunya,

⁷ Martín, J. (2007). *La polémica identidad de los valencianos: a propósito de las reformas de los Estatutos de Autonomía*. Icps.cat. 7-8 pp. Recollit 25 de maig de 2021, de <https://www.icps.cat/archivos/WorkingPapers/wp258.pdf?noga=1>

mentre que també conviurien amb un negacionisme visceral respecte el paper de Catalunya en la identitat valenciana.

A l'altre extrem oposat es trobaria el blaverisme, amb la defensa de llengua valenciana diferenciada de la catalana com a màxim exponent del seu ideari i amb un projecte nacional propi fundat a partir de l'antic regne. Aquesta corrent identitaria es va formar amb l'inici de la Transició i amb el propòsit de posar fre a les idees fusterianes dels partits de l'esquerra.

Per últim, l'espanyolisme uniformista com a màxim referent del nacionalisme espanyol excloent, on la regió valenciana o Levante forma part de la nació espanyola i participa de la cultura castellana amb manifestacions valencianes enteses com a dialectals respecte del castellà i considerades com a secundàries. Aquest model es basa en la negació de la identitat diferenciada dels valencians. Segons Vallés, el model es pot dividir en l'espanyolisme democràtic i l'espanyolisme joseantoniano. El primer, es manifestaria amb un no-nacionalisme, des de plantejaments de dreta i d'esquerra, bàsicament constitucionalistes i coma expressió del nacionalisme de la nació dominant de l'Estat. El segon, com a expressió de l'ultranacionalisme espanyol, es manifestaria en els postulats feixistes del franquisme i del neofeixisme⁸.

4. Origen del valencianisme polític

4.1. Els antecedents històrics del Regne de València

La primera noció de valencianisme polític va tindre lloc de la mà de la consolidació del nostre autogovern. El Regne de València, fundat per Jaume I al 1239 després de la conquesta de la ciutat de València el 9 d'octubre de 1238, no va desenvolupar una consciència col·lectiva fins que les estructures polítiques i socials no es van assentar al territori. Les institucions polítiques formen part d'un instrument ideològic de primer ordre, que té un reflexament evident a la configuració ideològica d'una societat, en aquest cas de la valenciana. A ningú se li escapa el paper fonamental que té la institució monàrquica al parlamentaris britànic o els furs del Regne de Navarra als sistemes polítics bascos i navarresos. La Generalitat, Les Corts i els Furs juguen un paper clau en la conformació del sistema polític valencià. A més, aquesta importància

⁸ Martín, J. (2007). *La polémica identidad de los valencianos: a propósito de las reformas de los Estatutos de Autonomía*. Icps.cat. 12 pp. Recollit 25 de maig de 2021, de <https://www.icps.cat/archivos/WorkingPapers/wp258.pdf?noga=1>

dels fonaments institucionals a nivell polític, es conjuga amb una composició social caracteritzada per la diversitat de cultures al nostre territori. Cal tindre en compte que la repoblació del Regne de València es va dur a terme amb població catalana i aragonesa, aproximadament per dos terços dels primers i un terç dels segons. Com a conseqüència d'aquesta realitat, els valencians mai hem tingut una identitat homogènia, un fet que ens ha marcat com a poble des del seu origen.

Per una banda, per a tractar els fonaments històrics-institucionals del nostre poble, caldrà fer referència a la primera estructura d'autogovern, com van ser els Furs de València, jurats per Jaume I al 1261 i que van configurar un dret propi. La constitució dels Furs va desenvolupar un conflicte entre els senyories aragonesos, ja que el dret aragonès els permetia majors prerrogatives. El dret valencià no va ser acceptat per tot el regne fins al 1330, moment en el que es va donar una cooperació estamental i va sorgir la institució del General. Aquesta institució va nàixer com a encarregada d'administrar els impostos denominats generalitats; fou, per tant, l'inici de la Diputació del General, també denominada Generalitat, que actualment dóna nom al govern valencià⁹ (Baydal, 2016) i va ser la base política del sorgiment d'una consciència política valenciana. Per altra banda, durant la dècada del 1350 també es van produir canvis en la vessant identitària, ja que es va consolidar el gentilici de valencià, referent als pobladors del territori valencià, foren d'origen català o aragonès. Aquesta identitat estava íntimament relacionada amb unes elits polítiques i econòmiques vinculades amb la monarquia. No obstant això, cal tindre en compte que la identitat no era de igual força a la ciutat de València com a la governació d'Oriola, l'últim territori conquerit. Així doncs, cal afegir que no va ser fins a la segona meitat del segle XV, quan comença a desenvolupar-se una identitat valenciana comuna amb la resta d'habitants del regne¹⁰ (Baydal, 2016). La comunitat cultural valenciana s'entenia compresa dins d'una comunitat etnocultural, la dels cristians catalanoparlants, on convivia la nació catalana, la nació mallorquina i la nació rossellonesa.

Abans de donar pas a l'evolució de la identitat valenciana durant els segles XIX, i principis del XX, cal assenyalar que la presència de població aragonesa i catalana al nostre territori va ser una característica fonamental per a entendre molts dels fenòmens

⁹ Baydal, V. (2016). *Els valencians, des de quan són valencians?* Catarroja: Afers, 164 pp.

¹⁰ A. Mas i Miralles. (2007). *La identidad nacional de Orihuela en la época foral: la lengua como argumento*, pp 51-70, com es va citar a Baydal, 2016, pp. 169.

sociopolítics que s'han donat al País Valencià i dels quals, la dreta valenciana ha format part. Per tant, es pot dir que aquella nova identitat valenciana va nèixer vora cinquanta anys abans del que es pensava: a mitjan segle XIV, entre les dècades del 1330 i 1360. Una identitat que, transformada constantment i modulada pels diversos canvis històrics, ha arribat fins als valencians del segle XXI. Valencians, doncs, des de fa més de sis-cents cinquanta anys.¹¹ (Baydal, 2016)

4.2. El sorgiment del valencianisme polític amb la Renaixença, finals del S.XIX i principis del S.XX.

Per altra banda, per a poder contextualitzar el valencianisme polític, hem de fer referència a la construcció d'aquest durant el segle XIX a la Renaixença, que va sorgir a mitjans del segle XIX a la Ciutat de València i dins del marc del romanticisme literari¹². La cultura i la identitat valenciana troben els seus fonaments polítics en l'antic Regne de València, és per això que les institucions polítiques forals que hem comentat adés, formen part d'un sentiment de reconeixement polític que naix en aquesta època. Un temps caracteritzat pel naixement dels nacionalismes polítics arreu d'Europa i del que el territori valencià va formar part. El resultat d'aquesta Renaixença fou el sorgiment d'actors del món de les lletres com Teodoro Llorente, Víctor Iranzo, Constantí Llombart o Vicente Querol i també d'una sèrie d'associacions com Lo Rat Penat que serà clau en el esdevindre polític del valencianisme. Tal vegada els resultats de la Renaixença durant el segle XIX no van passar de l'exaltació del folklore i costums de València i els seus voltants, pel que no va ser fins a principis del segle vint quan es van donar les primeres manifestacions del valencianisme polític.

La manifestació inicial del valencianisme polític es va donar durant la presidència de Lo Rat Penat per part de Faustí Barberà i Martí, qui va veure necessari la recuperació del dret a governar-se de l'antic Regne. Les seues posicions progressistes el van portar a crear una escissió, València Nova, que apostava perquè les forces polítiques progressistes i conservadores integraren el regionalisme. No obstant això, els seus intents exemplificats a l'assemblea regionalista valenciana van ser frustrats, ja que cap partit rellevant va

¹¹ Baydal, V. (2016). *Els valencians, des de quan són valencians?* Catarroja: Afers, 174 pp.

¹² Sanz Díaz, B. & Felip i Sardà, J.M. (2006). *La construcció política de la Comunitat Valenciana*. La nueva Sociedad valenciana. Surge un nuevo valencianisme político. València: Institució Alfons el Magnànim, 31 pp.

mostrar interès per la qüestió. Més avant, els republicans federals van redactar un projecte d'estatut per a l'Estat Valencià, dins del seu marc federalista que es contraposava al centralisme de l'època (Sanz Díaz & Felip i Sardà, 2006). Al 1918 va sorgir Unió Valencianista Regional de la mà de Ignacio Villalonga, promotor ideològic de la Declaració Valencianista de 1918 que apostava pel reconeixement del fet nacional valencià i tenia certs lligams amb la Lliga Regionalista. Amb l'arribada de Primo de Rivera al poder, gran part de l'URV va acceptar la dictadura i no va ser fins la proclamació de la II República, quan va reprendre la seua activitat.

Després de la caiguda de la dictadura, el valencianisme polític obté un major interès, apareix al 1930 l'Agrupació Valencianista Republicana, amb un ideari valencianista i d'esquerres. L'AVR i l'URV, formacions d'esquerra i dreta valencianista, creen un grup municipal a l'Ajuntament de València de tres regidors. Cal destacar que l'URV va formar part de la Dreta Regional Valenciana fins que es va dissoldre al 1933. Així mateix, la D.R.V, de ideologia conservadora i catòlica, provenia de la Lliga Catòlica valenciana, amb una vessant carlo-catòlica prou potent que va tindre la seua exemplificació política amb l'Agrupació Regional d'Acció Catòlica (A.R.A.C) durant la dècada dels anys vint. La D.R.V. va formar part de la CEDA, el partit de Gil Robles, encara que el seu líder, Luis Lucia presentava un programa de caràcter regionalista, entenia la necessitat de que els partits deurién adequar el seu programa amb el caràcter singular de cadascun dels pobles (Valls, 1992). El seu programa regional estava caracteritzat pel reconeixement de la situació d'abandó que patia l'economia valenciana per part dels governs centrals de l'antic i nou règim; també denunciava la situació de l'habitatge, l'educació i la sanitat a València i els seus voltants. Afirmava que València estava necessitada d'una organització política regional forta, basada en principis catòlics, que pugua solucionar els seus greus problemes econòmics i socials¹³. A més, al seu programa proclamava la construcció d'una València autàrquica i autònoma, amb capacitat i poder per a governar-se i dictar lleis. Aleshores parlava d'unes Diputacions mancomunades que deuria de tindre una sèrie d'atribucions com una hisenda pròpia, un concert fiscal amb l'estat, transferència de competències sobre obres públiques, sanitat i universitats (Valls, 1992).

¹³ Valls, R. (1992). *La derecha regional valenciana: el catolicismo político valenciano*. La DRV, partido de masas. València: Edicions Alfons el Magnànim, 73 pp.

Just amb la proclamació de la II República, les reivindicacions autonomistes ocupen el debat polític a tot el territori. En primer lloc, el PURA, partit majoritari a nivell municipal i nacional al país, proposa el primer avantprojecte d'Estatut que es vist amb recel per la resta de la dreta republicana, especialment a Alacant i Castelló. L'AVR realitza una assemblea per a impulsar el projecte, però només compta amb el suport del PSOE, l'Esquerra republicana i els Radicals Socialistes. Una vegada començada la Guerra Civil es van redactar altres tres avantprojectes, un presentat per la CNT, altre per Esquerra Valenciana i per últim, el d'Unió Republicana¹⁴ (Sanz Díaz & Felip i Sardà, 2006). No obstant, cap va obtindre la corresponent tramitació com sí la va tindre l'Estatut Basc, abans de la victòria del bàndol sublevat a la Guerra Civil.

Una vegada hem realitzat un breu repàs del naixement i formació del valencianisme polític durant el final del segle XIX i començament del XX fins el començament de la dictadura, aprofundirem en la construcció política del valencianisme polític durant i després de la dictadura franquista. Posant èmfasi al paper de la dreta valenciana durant la transició democràtica, podrem comprendre de quina manera s'organitza política i ideològicament el bloc conservador al País Valencià fins a hui en dia.

Podem dir doncs, que el valencianisme polític és un moviment que té el seu primer antecedent polític i cultural a mitjans del Segle XIV amb la consolidació de la Generalitat com a institució política i el reconeixement de la identitat pròpia dels valencians com a habitants del Regne de València dins d'una comunitat etnocultural catalanoparlant, tot i que amb una important població aragonesa castellanoparlant. Té el seu origen a finals del segle XIX durant la Renaixença, i els primers moviments polítics tenen lloc a principis del segle XX, quan es crea l'Assemblea Regionalista Valenciana que fixa la recuperació de l'autogovern de l'Antic Regne de València com a eix del programa polític del valencianisme junt amb la recuperació de la identitat valenciana i la normalització lingüística de la llengua valenciana al territori.

¹⁴ Sanz Díaz, B. & Felip i Sardà, J.M. (2006). *La construcció política de la Comunitat Valenciana*. La nueva Sociedad valenciana. Surge un nuevo valencianismo político. València: Institució Alfons el Magnànim, 32 pp

5. El paper de la dreta valenciana en el camí cap a la democràcia

5.1. La dreta valencianista durant el franquisme

Durant la dictadura la societat valenciana va viure una gran quantitat de canvis, es va passar de la pobresa de la postguerra i l'autarquia, a un creixement econòmic sense precedents als anys seixanta. L'economia valenciana es veia impulsada pels nous acords econòmics amb les potències occidentals, especialment al sector turístic i industrial. Aquest creixement va provocar una gran migració interregional de població castellana, andalusa, murciana i aragonesa durant la dècada dels seixanta fins al final de la dictadura, una població que es va assentar majoritàriament en zones urbanes i de costa.

Com a conseqüència, les migracions interregionals que van transcórrer durant la segona meitat del franquisme, expliquen molts dels canvis socials, culturals i polítics de diversos territoris d'Espanya, també del País Valencià. Cal tindre en compte que els moviments de població d'un espai a d'altre influeixen no sols en les seues ordenacions demogràfiques, sinó en l'evolució socioeconòmica, política i cultural dels dos espais.¹⁵ I, a més, quan existeixen importants diferències polítiques, culturals i/o nacionals entre les dues comunitats afectades pel corrent migratori, l'adaptació–assimilació planteja problemes addicionals. En aquests casos, pot veure's afectat el cos social i/o nacional de la comunitat receptora (Castelló, 2000).

Entenem doncs, que el fenomen migratori a territori valencià va alterar els patrons socials, culturals i polítics que eren propis del territori. Tal vegada, el patró lingüístic és el més visible a la societat valenciana des d'aleshores fins a hui en dia, ja que el procés de castellanització que va portar la migració i la prohibició de l'ús públic del valencià durant la dictadura, van interrompre el desenvolupament d'uns trets culturals i polítics propis d'una comunitat més homogènia com era la valenciana d'abans de la dictadura. El camí de la política valenciana cap a la democràcia, concretament de la dreta valencianista, és un camí de frustració amb l'imaginari d'una societat políticament diferenciada de la resta d'Espanya.

A l'hora d'analitzar la dreta valenciana durant la dictadura, hem d'assenyalar que la majoria de membres de la dreta valenciana “cedista”, van viure amb certa comoditat

¹⁵ Castelló, R. (2000). La població al País Valencià: estructura i evolució, ResearchGate, València, 11 pp.

durant el franquisme, juntament amb una burgesia amb un caràcter polític marcadament regionalista i tradicional. No obstant, aquest fet no va impedir que sorgiren partits de la clandestinitat, com va ser Unió Democràtica del País Valencià. Aquest partit va sorgir baix la influència literària de Joan Fuster, durant els anys seixanta, quan semblava que l'esperit nacionalista començava a difondre's per les universitats. També hem d'assenyalar que un sector del partit venia de les JARC (Joventut Agrícola Rural Catòlica), un sector de l'església en eixe moment alternatiu i contrari al nacionalcatolicisme. A més, destaca que la UDPV va tindre certa influència al xicotet sector financer i empresarial de l'època agrupats en la PIMEV, que contava amb un grup d'empresaris democratacristians pròxims al cap del partit, Vicent Ruíz Monrabal¹⁶. Esta formació defensava una ideologia democratacristiana i nacionalista, tenia membres de l'antiga Acció Nacionalista Valenciana i de la Dreta Regional Valenciana. El partit proclamava una sèrie de conviccions fusterianes, com la unitat nacional entre el País Valencià, les illes, Catalunya i el Rosselló. Cal remarcar que la UDPV venia inspirada pels seus homònims catalans d'Unió Democràtica de Catalunya. Per tant, al 1974 es va incorporar a la gran família democratacristiana, juntament amb el PNB i UDC, però els seus mals resultats a l'any 1977 van portar el partit a plantejar-se l'entrada a la UCD. Al no produir-se un acord amb la UCD, va provocar una desbandada de càrrecs cap a la mateixa UCD, com el propi Monrabal, i cap a altres partits de caire nacionalista.¹⁷

Per tant, es pot considerar que l'aspiració de tindre una sistema polític conformat per una gran força conservadora i valencianista i altres d'esquerra nacionalista, es va trencar just començar la transició. L'esquerra nacionalista va ser qui va dur la bandera del valencianisme polític durant el final de la dictadura, des del PSV que després va passar a ser el PSPV, passant per Germania Socialista de Josep Vicent Marqués i el PSAN de Vicent Ventura o Vicent Soler; uns van reivindicar les tesis fusterianes mentre altres, més moderats, es centraven en combatre el règim des d'un eix més de classe i no tant nacional, cadascú d'una manera més o menys vehement.

5.2. La reorganització de la dreta valenciana i les eleccions de 1977

¹⁶ Sanz Díaz, B. & Felip i Sardà, J.M. (2006). *La construcció política de la Comunitat Valenciana*. La nueva sociedad civil valenciana. La nueva economía valenciana: empresarios y trabajadores. València: Institució Alfons el Magnànim, 110 pp

¹⁷ Pérez, M. (22/07/2019). El miratge d'una dreta valencianista. *El Temps*. València. <https://www.eltmps.cat/article/7776/el-miratge-duna-dreta-valencianista>

Podem dir que el procés de transició política al País Valencià va nàixer abans de la mort de Franco, ja que la Junta Democràtica del País Valencià es va crear el 5 d'agost de 1975 amb la participació del PCE, el Partit Demòcrata i Liberal del País Valencià, el PSP, CCOO i els independents com Manuel Broseta. Tanmateix, es va crear un Consell alternatiu a la JDPV, el Consell Democràtic del País Valencià, que va ser format pels nomenats "els 10 de Alaquàs". Este consell es va plantejar com un organisme que reivindicava la "via valenciana", pel que es pot considerar com l'òrgan del valencianisme polític durant la Transició. Estava format per un seguit de forces polítiques que renegaven del lideratge centralista del PCE, com el PSOE, UDPV, Convergència Socialista del País Valencià (que després va passar a ser el PSPV), el PSAN, la UGT i altres¹⁸. El Consell demanava la constitució la Generalitat provisional com un pas previ al procés d'autodeterminació del poble valencià que era el qui deuria decidir quin tipus de relacions voldria mantindre amb Espanya. (Sanz Díaz & Felip i Sardà, 2006)

Finalment, les dos plataformes democràtiques es van unir a la Taula de Forces Polítiques i Sindicals del País Valencià el 14 d'abril de 1976. No obstant, els partits valencians de la dreta no es van seure a la taula, com Alianza Popular, el Partit Popular Regional Valencià, PDLPV i altres partits d'extrema-dreta. Per tant, durant el 1976 al bloc conservador hem de diferenciar la UDPV que va formar part del Consell democràtic del País Valencià, de la resta de forces conservadores valencianes que no es van unir a la taula per la democràcia.¹⁹ Més tard, el PDLPV es va aproximar a la Taula quan es van començar a realitzar manifestacions multitudinàries que demanaven llibertat, amnistia i estatut d'autonomia. Per tant, al tauler polític valencià després de morir Franco, estava compost per una extrema-esquerra de tall anarcocomunista, una esquerra radicalitzada representada per les forces socialistes i autonomistes (PSAN i PSPV) i el PCE, un centrisme liberal conformat per independents com Broseta, Lluís Font de Mora, el nacionalista Paco Burguera del PDLPV i Monrabal de la UDPV, i una dreta i extrema-dreta representada per AP, el PPRV i Falange.

La reorganització de la dreta es va partir d'un intent de equilibrar les famílies del franquisme. L'organització que va aglutinar un major nombre de membres lligats al

¹⁸ Sanz Díaz, B. & Felip i Sardà, J.M. (2006). *La construcció política de la Comunitat Valenciana*. La Transició política valenciana. El inici de la Transició valenciana. València: Institució Alfons el Magnànim, 163 pp.

¹⁹ Sanz Díaz, B. & Felip i Sardà, J.M. (2006). *La construcció política de la Comunitat Valenciana*. La Transició política valenciana. El inici de la Transició valenciana. València: Institució Alfons el Magnànim, 162 pp.

Moviment Nacional del franquisme va ser Unión del Pueblo Español (UDPE), que va aconseguir ràpidament una estructura vertebrada a tot el territori valencià, ja que disposaven de les estructures governamentals del règim. No obstant, altres membres de les famílies desvinculades del poder franquista, com els Tàcits i l'Associació Catòlica Nacional de Propagandistes (ACNP), amb un caràcter més rupturista, es van integrar al Partit Popular de la Regió Valenciana (PPRV) de Emilio Attard, vinculat al Opus Dei valencià. Al 1977, Attard va passar a liderar la UCD a València i desplaçava així als reformistes del franquisme, que es van agrupar al voltant de Fraga Iribarne i Rita Barberà en Alianza Popular, formada per membres del GODSA (Gabinet d'Orientació Democràtica) i Reforma Democràtica. Aquests intents reformistes dels seguidors de Suárez a la UCD van provocar el relleu del cap de UDPE a Castelló, José Miguel Ortí Bordàs, vinculat al govern provincial franquista i qui va crear la CIC (Candidatura Independiente de Centro de Castellón), en el seu lloc es van incorporar els liberals Monsonís i Oñate, ambdós de la Federació de Partits Demòcrates i Liberals. Finalment, Enrique Monsonís va encapçalar el lideratge de l'UCD a Castelló²⁰.

En resum, per una banda, laUCD va liderar el moviment rupturista de la mà de l'ACNP i els Tàcits, organitzacions que van integrar als grups de l'Opus Dei valencià com CEU-San Pablo i van crear el Partit Popular de la Regió Valenciana a València. La dreta més reformista que també venia de l'estructura del Moviment es va agrupar a Alianza Popular integrant el GODSA i Reforma Democràtica. Per últim, el bàndol del UDPE es va dispersar entre AP i UCD, mentre que a Castelló es va formar el CIC.

Pel que respecta a l'organització electoral del bloc conservador valencià a les Eleccions Generals del 1977; per una banda, es trobava l'extrema-dreta representada per Alianza Nacional com a coalició entre Falange i Fuerza Nueva, i les diferents Falanges. Per altra, la dreta conservadora estava encapçalada per Alianza Popular liderada per Esteban Rodrigo de Fénech que compartia llista amb Rita Barberà, mentre que a Castelló també tenia força el CIC de Ortí Bordàs. Al centre del bloc es trobava, en primer lloc, la UCD, que estava composta per Emilio Attard del PPRV i Paco Burguera del PDLPV, les dos ànimes del centre reformista valencià, la qual també estava formada pel Partit Socialdemòcrata dirigit per Luis Gamir, el Partit Demòcrata-cristià i el Partit Demòcrata Popular. En segon lloc, l'UDPV com a representant de l'Equip de la Democràcia

²⁰ Sanz Díaz, B. & Felip i Sardà, J.M. (2006). *La construcció política de la Comunitat Valenciana: La transició política valenciana. La derecha se reorganiza*. València: Institució Alfons el Magnànim, 211 pp.

Cristiana, liderada per Vicente Ruíz Monrabal i Vicent Miquel.²¹ Els democratacristians valencians no es van integrar en la llista de la UCD, ja que la qüestió nacional els oposava.

Els resultats van ser desfavorables per a la dreta valenciana, ja que l'esquerra formada pel PSOE, PCE i PSP van obtindre setge escons, front als tretze de la dreta (UCD, AP i CIC). Al bloc de la dreta es va donar una àmplia victòria de la UCD que va aconseguir onze escons, dels quals, tres eren per al PPRV d'Emilio Attard, quatre per als valencianistes liberals del PDLPV de Paco Burguera, i la resta es reparteixen entre el PSD, el PDC i el PDP. Al Senat el repartiment es va fer entre l'UCD, el PDC i el PDLPV. Mentre que la resta de la dreta havia obtingut la representació al Congrés de Alberto Jarabo d'AP i el CIC d'Ortí Bordàs, després integrat a la UCD. Per últim, UDPV es va quedar a les portes d'obtindre representació amb un 2,6% de vot i més de quaranta-set mil vots.²²

Per tant, les eleccions generals de Juny de 1977 van mostrar la debilitat del nacionalisme valencià representat per UDPV i el PSPV, que van ser extra-parlamentaris i es van veure obligats a integrar-se a les forces estatals UCD i PSOE.

6. El paper de la dreta valenciana en la Transició política

6.1. Els entrebancs de la dreta a la via valenciana a l'autonomia

Els resultats de les eleccions generals de 1977 van comportar una reacció visceral de la dreta valenciana, especialment dels sectors més conservadors, com eren Alianza Popular i el Partit Popular Regional Valencià. Aquesta reacció va tindre dos vessants íntimament relacionades: Per una banda, la reconfiguració de l'espai conservador valencià amb l'impuls de l'anticatalanisme com a eina d'agitació i confrontació social davant d'una esquerra majoritària al País Valencià. Per altra, l'oposició frontal a l'accés del País Valencià a l'autonomia per via ràpida i el reconeixement d'aquest com a nacionalitat històrica.

²¹ Sanz Díaz, B. & Felip i Sardà, J.M. (2006). *La construcció política de la Comunitat Valenciana*. La Transición Política valenciana: Los partidos políticos ante las elecciones del 15 de junio de 1977 València: Institució Alfons el Magnànim, 217 pp.

²² Sanz Díaz, B. & Felip i Sardà, J.M. (2006). *La construcció política de la Comunitat Valenciana*. La Transición Política valenciana: Los primeros meses de 1977 hasta las elecciones. Se convocan elecciones generales el 15 de junio de 1977, València: Institució Alfons el Magnànim, 241-246 pp.

Les eleccions van permetre la composició del Plenari de Parlamentaris del País Valencià a l'agost de 1977 amb una relació de forces de 25 diputats per a l'esquerra i 16 per a la dreta. Des de la seua formació, el Plenari va realitzar una sèrie de pronunciaments respecte a la sol·licitud d'un règim preautonòmic per al País Valencià, la reconstitució de la Generalitat provisional i la commemoració de la festivitat del 9 d'octubre amb una massiva manifestació que reivindicara l'autonomia. Aquesta manifestació, a la que van acudir totes les forces polítiques valencianes, es considerada un punt d'inflexió en la consecució de l'autonomia valenciana. El procés cap a l'autonomia es va iniciar formalment al mes de març amb la creació del Consell Preautonòmic del País Valencià. El Consell es formava per designació de la meitat dels diputats per part de les Diputacions Provincials, açò va portar una composició de quinze membres, dels quals, huit eren per a la dreta i set per a l'esquerra. La presidència del Consell va recaure en Josep Lluís Albinyana, del PSOE. Encara les reticències de la dreta a una autonomia plena, es va aconseguir la ratificació del compromís autonòmic amb l'avantprojecte d'Estatut de Morella.

Les dificultats que va viure el Consell en la seua tasca de dur endavant el procés autonòmic van estar marcades per la divisió interna de la UCD entre els membres del PPRV i els del PDLPV, ja que els liberals disposaven d'una majoria de tres front a un membre dels populars. En aquell moment es va viure un fort enfrontament entre Paco Burguera i Emilio Attard, que ambdós s'acusaven de centralista i catalanista. El fonament de l'enfrontament radicava en la posició del PDLPV de fer de la UCD una federació de partits a l'àmbit estatal, mentre que el PPRV es mantenia en una estructura provincialista.²³ Les desavinences internes entre liberals i centristes augmentaren quan Attard va obrir la porta a la incorporació de membres de Unió Regional Valenciana i el Grup d'Acció Valencianista, mentre posava pedres al camí de l'autonomia²⁴. Finalment, el mateix estiu del 78, Burguera abandonava l'UCD i es quedava al Grup Mixt del Congrés²⁵.

Les baralles dintre del centre conservador van anar a la par d'una sèrie d'entrebancs que van protagonitzar al Consell preautonòmic, fruit de la seua mínima majoria i d'una posició antiautonomista que es va fer notar conforme anaven

²³ Sanz Díaz, B. & Felip i Sardà, J.M. (2006). *La construcció política de la Comunitat Valenciana*. El Estatuto de Autonomia. La batalla de València (1ª parte): Un presidente de izquierdas para un consell de derechas: Los partidos políticos ante las elecciones del 15 de junio de 1977 València: Institució Alfons el Magnànim, 309 pp.

²⁴ Millas, J. (21/04/78). Aumentan las discrepancias en la UCD de Valencia. *El País*. València.

²⁵ (30/06/78). UCD de Valencia pide la dimisión del diputado Burguera. *El País*, València.

desenvolupant-se els esdeveniments. A més, esta estratègia també es complementava amb l'objectiu de frenar a l'esquerra i les seues esperances autonomistes. Emilio Attard va apostar per recolzar el blaverisme de la mà del seu ideòleg, Fernando Abril Martorell, incorporant a membres del GAV i d'URV a les llistes de la UCD al març de 1979. Aquesta posició rupturista amb els acords pre-democràtics adoptada pels de Attard, va portar a Paco Burguera a fundar el Partit Nacionalista del País Valencià.

Per una banda, les eleccions de l'1 de març del 79 van portar una nova victòria de l'esquerra al País Valencià, amb un empat a 19 parlamentaris entre socialistes i centristes, i els tres que van aconseguir els comunistes. Pel que fa a les forces nacionalistes, cap va obtenir representació, encara que el PSPV ja es va incorporar al PSOE i l'UDPV a la UCD. Per altra banda, els resultats de les eleccions municipals d'abril d'eixe mateix any van donar la victòria a l'esquerra, ja que les forces progressistes, de la mà de candidatures d'esquerres i nacionalistes extraparlamentàries, van aconseguir una majoria en nombre de vots. Aquest fet els va permetre governar per a més del 70% de la població, ja que van obtenir millors resultats a les grans poblacions.

La conseqüència immediata més rellevant es va donar amb la formació del 2n Consell preautonòmic, ja que en aquest la presidència continuava sent del socialista Albinyana, però la majoria de la dreta a les diputacions els donava la majoria. Com a resultat, es donava una majoria en parlamentaris per a l'esquerra, i una majoria en membres del Consell per a la dreta, gràcies al mètode d'elecció indirecta de les diputacions de majoria conservadora. Aquest escenari va provocar que els socialistes s'encaminaren directament per la via de l'article 151, ja que es va donar un acord de la totalitat de forces valencianes per a la ratificació d'aquesta via per part de tots els ajuntaments valencians. No obstant, el govern central de UCD va posar una sèrie d'entrebancs amb la llei de referèndum, paralitzant els processos autonòmics del PV, Andalusia i Canàries. Aquests entrebancs van provocar una crisi interna al PSOE, que va donar peu a l'eixida d'Albinyana del partit i la seua dimissió com a President del Consell. A més, es feia notar una crispació en augment entre la societat valenciana, especialment entre els sectors més integristes del regionalisme, els quals apostaren per combatre de manera no pacífica els intents autonomistes del Consell.

Per tant, la dreta mitjançant Enrique Monsonís, es feia amb la presidència en funcions del Consell i exemplificava la deriva anticatalanista amb l'anul·lació dels acords

de l'anterior Consell respecte a la senyera quatrí barrada i el decret de bilingüisme²⁶. La paralització del procés autonòmic va finalitzar a finals dels 80, quan PSOE i UCD van decidir negociar una via intermèdia entre el 143 i el 151. Aquestes negociacions es van accelerar amb posterioritat a l'intent de colp d'estat del 23F, arribant a un acord a l'estiu del 81 amb el nomenat Estatut de Benicàssim, aprovat per unanimitat pel Plenari de parlamentaris. Tanmateix, el nacionalisme i l'esquerra extraparlamentària s'oposava a este estatut i a la seua negociació.

No obstant l'acord d'Estatut de Benicàssim, la dreta va trencar el consens al març del 82, quan es procedia a l'aprovació per part del Congrés. AP i UCD es van oposar a la denominació País Valencià, consensuada juntament amb la senyera amb franja blava coronada. El debat entre Regne de València que defensava la dreta i el País Valencià de l'esquerra i el nacionalisme, van marcar els mesos finals de l'aprovació de l'Estatut. Aquest fet va provocar l'ocurrència de "Comunitat Valenciana" proposada per Attard i que va ser aprovada finalment a l'abril de 1982²⁷. Una vegada solucionat el conflicte identitari a l'Estatut, es va tractar la qüestió competencial, tramitant la LOTRAVA, una llei orgànica que permetia a la Generalitat disposar d'un nivell competencial propi de l'article 151.

Podem dir que el procés autonòmic va estar marcat per una voluntat intransigent de la UCD i la dreta encapçalada per Attard i les tesis anticatalanistes. L'impuls del blaverisme va comportar una reorganització política i cultural de la dreta valenciana, al mateix temps que provocava l'augment de la polarització i la crispació social al País Valencià. Al cap i a la fi, l'aprovació de l'Estatut el 1 de juliol del 82 va donar-se en gran mida per la voluntat conciliadora del PSPV-PSOE, auspiciada des de Madrid i després dels esdeveniments que van fer perillar el procés de la Transició. Finalment, la transició valenciana va culminar amb la proclamació com a President de la Generalitat de Joan Llerca el 25 de novembre de 1982, d'un govern provisional de coalició entre PSPV, UCD i PCPV, fins la celebració de les primeres eleccions autonòmiques a l'abril de 1983.

²⁶ Sanz Díaz, B. & Felip i Sardà, J.M. (2006). *La construcció política de la Comunitat Valenciana*. El Estatuto de Autonomía. El Consell del País Valencià con Gobiernos UCD-PCE. El presidente Enrique Monsonís. València: Institució Alfons el Magnànim, 358 pp.

²⁷ Bodoque, A. (2000). Partits i conformació d'elits polítiques autonòmiques: Transició política i partits polítics al País Valencià. Barcelona: ICPS núm. 183 14 pp.

6.2. El “blaverisme”.

El blaverisme és qualificat com un moviment de masses impulsat des del poder de l'Estat, les elits polítiques, econòmiques i comunicatives conservadores valencianes. Naix com a conseqüència directa de la pèrdua del poder polític de la dreta valenciana entre juny de 1977 i abril de 1979, la derrota electoral de la UCD a les generals del 77 front al PSOE havia estat un avís per a la classe dominant valenciana, ja que veia perillar la seua hegemonia social, consolidada durant el franquisme i necessitava noves formes de legitimació política.

L'estratègia de la UCD, i en concret, d'Emilio Attard, era debilitar a l'esquerra autonomista conjugant l'element de la por a tornar enrere en el procés democràtic i el component valencià. El sentimentalisme regionalista va viure la seua major expansió durant el franquisme, especialment a València i els seus voltants. Aquest regionalisme tradicionalista beu en gran part del nacionalcatolicisme del règim, lligat al folklore agrarista i complaent amb el nacionalisme espanyol. Per tant, es pot dir que el blaverisme era una manera de combatre els antifranquistes però amb la coartada democràtica que cobria el moviment gràcies a unes tècniques de propaganda molt encertades.

Davant un procés autonòmic en marxa, la dreta va ser capaç de bloquejar l'arribada de les institucions autonòmiques impulsant un moviment qualificat d'autoritari i del qual, el seu objectiu era perseguir el nacionalisme d'arrel fusteriana²⁸. Per una banda, esta estratègia es va veure en clau interna, ja que després de la derrota de la UCD al 77, els centristes van començar a desenvolupar una narrativa contrària a qualsevol moviment polític que reivindicara el valencianisme polític. Les víctimes polítiques de l'anticatalanisme de la UCD, com hem assenyalat anteriorment, van ser Francesc de Paula Burguera, cap del PDLPV i els seus companys Noguera Roig i Muñoz Peirats, tots tres càrrecs electes de la UCD. A més, aquests moviments interns van anar de la mà de l'apropament a Unió Regional Valenciana i al Grup d'Acció Valencianista, organitzacions conservadores i radicalment oposades al valencianisme polític que pregonava el liberalisme valencià del PDLPV.

La reacció conservadora del blaverisme va sorgir al voltant de quatre focus: les joventuts de Lo Rat Penat, el GAV, el món faller de la Junta Central Fallera de València

²⁸ Alberola, P. (2002). Estratègies polítiques i identitat col·lectiva al País Valencià. Barcelona: Revista Catalana de Sociologia, núm 18 14 pp.

ciutat i l'associació València 2000²⁹. El primer intent d'organització es va donar al 1979 quan es va crear la Coordinadora d'Entitats Culturals del Regne de València. Així mateix es va produir una escissió de Lo Rat Penat, que es va convertir en Esquerra Nacionalista Valenciana, sense cap èxit electoral. L'expressió conservadora del moviment va tindre la seua primera manifestació amb Unió Regional Valenciana, no confondre amb Unió Regionalista Valenciana, nascuda al 1918 i que es va adherir a la Dreta Regional Valenciana de Luis Lucía durant la II República. URV estava liderada per l'excalcalde franquista de València, Miguel Ramón Izquierdo, procurador a les corts franquistes i membre del Moviment Nacional. Aquest partit va basar el seu discurs al voltant del secessionisme lingüístic, la Reial Senyera Coronada i el nom de Regne de València, el que donarà peu a la creació d'un valencianisme polític conservador. Posteriorment, al 1982, l'URV passarà a anomenar-se Unió Valenciana (UV), liderada per Ramón Izquierdo, juntament amb Vicente Ramos y Vicente González Lizondo.

Una de les empremtes del blaverisme, no sols durant la transició, sinó també al llarg de dels anys 80 i 90, va ser la batalla al conflicte lingüístic. El debat es centrava en el reconeixement de la catalanitat de la llengua valenciana i l'establiment de les normes ortogràfiques. Per una banda, es trobaven les normes de Castelló de l'any 1932, impulsades en un primer moment per Lo Rat Penat, acceptades per la gran majoria de les entitats culturals i polítiques fins a finals de la dictadura. Per altra banda, va ser a partir del començament de la Transició, quan la Real Academia de Cultura Valenciana va elaborar les "Normes del Puig", les quals, la directiva de Lo Rat Penat va reconèixer i posteriorment obligada a dimitir. Per tant, el blaverisme defensava les Normes del Puig i s'oposava radicalment a les de Castelló, reconegudes pel valencianisme polític i el nacionalisme valencià d'arrel fusteriana.

Aquestes proclames del blaverisme respecte a la llengua i les senyes d'identitat dels valencians, disposaven d'un altaveu mediàtic molt potent en aquell moment, com era el diari Las Provincias de María Consuelo Reyna. Este periòdic va emprar la seua influència social per a servir com a aparell mediàtic dels discursos del blaverisme i augmentar la crispació i la violència durant la Transició i els anys 80. Una part d'aquesta influència social es degué a la por que va generar en representants polítics l'acció del

²⁹Sanz Díaz, B. & Felip i Sardà, J.M. (2006). *La construcció política de la Comunitat Valenciana. El Estatuto de Autonomia. Los años 1978 y 1979: un ambiente cargado de tensión*. València: Institució Alfons el Magnànim, 298 pp.

blaverisme i de Reyna i, en aquest sentit, aconseguí condicionar la política valenciana molt per damunt del seu pes electoral real. L'ús, per tant, de l'amenaça a la violència de baixa intensitat fou funcional i, particularment, aportà rèdits i influència política. De fet, la capacitat de mobilització del blaverisme es multiplicà exponencialment quan el diari LP es posà interessadament del costat seu (Flor, 2010).

7. La dreta valenciana a l'oposició durant els anys 80

7.1. Caiguda de l'UCD i reestructuració de la dreta valenciana durant els governs socialistes (1982-1989)

Després de l'aprovació de l'Estatut es van celebrar eleccions generals a l'octubre del 82, les quals van ratificar la dissolució de UCD, què va perdre 157 escons a nivell nacional i va propiciar la victòria socialista i l'arribada al poder de Felipe González. Aquest fet va permetre l'entesa entre UCD i PSPV-PSOE per a la proclamació de Lerma com a President al mes següent de la contesa electoral. Altra conseqüència directa de la caiguda del partit hegemònic del centre-dreta durant la transició, va ser el creixement d'Alianza Popular com a partit que liderarà el bloc conservador a Espanya i al País Valencià.

Endinsant-se en les conseqüències de l'aprovació de l'Estatut dins de la UCD valenciana, podem dir que va suposar la derrota del sector més anticatalanista encapçalat per Abril Martorell, ideòleg del blaverisme durant la Batalla de València. A més, de manera immediata es va produir una divisió entre els centristes valencians, entre Manuel Broseta i el sector dur representat per Abril i Manglano. Aquestes divisions es van agreujar amb la preparació de la campanya electoral de les eleccions del 82, ja que es va discutir sobre la idoneïtat de presentar-se amb AP, aliança que defensaven els abrilistes i rebutjaven els moderats. Finalment, el pacte demanat a UCD-València va ser rebutjat per la direcció nacional a tot l'Estat, i conseqüentment es van produir un seguit de dimissions i expulsions a la UCD regional en direcció, principalment, a Alianza Popular. Aquesta circumstància va esdevindre en una campanya de UCD centrada al voltant de Abril Martorell, portant fins a l'extrem el discurs anticatalanista³⁰.

³⁰ Gascó, P. (2009). *UCD-Valencia: Estrategias y grupos de poder político*. València: Publicacions Universitat de València. 86-89 pp.

La debacle de l'UCD al País Valencià es pot entendre per diversos factors: ja no era possible continuar rentabilitzant l'estratègia anticatalanista, quan ni havia tingut la plasmació a l'Estatut desitjada ni havia sigut possible mantenir-la durant la campanya de 1982 debut a la debilitat del partit (Gascó, 2009). La desfeta electoral es va plasmar amb la pèrdua de la representació centrista valenciana al Congrés dels Diputats, què tampoc es va poder aglutinar al CDS de Suárez, i amb el reagrupament del centre-dreta valencià al voltant de la coalició AP-PDP-UV. Finalment, la desintegració total de la UCD valenciana es va donar a les eleccions autonòmiques de 1983, les quals van dibuixar un Consell monocolor socialista amb 51 escons i una dreta representada amb 32 escons repartits entre AP, PDP, UV i PL. Així mateix, l'espai conservador del centre-dreta valencià va quedar-se en mans d'Alianza Popular, el que després seria el Partit Popular, encara que aquest espai va estar dividit durant gran part del període de governs del PSPV-PSOE.

La divisió d'aquest espai polític a nivell autonòmic es va fer patent a les eleccions generals de 1982, per un costat, es va produir una coalició entre Alianza Popular, Unió Valenciana, el Partit Demòcrata Popular, que va aconseguir 10 diputats valencians a les corts generals. Per altre costat, UCD i el CDS no van aconseguir representació valenciana, encara que van obtindre 133 mil i 51 mil volts respectivament. A l'any següent, a les eleccions autonòmiques de 1983, es va repetir la confluència AP-UV-PDP i a la que es va sumar la Unió Liberal i amb qui van obtindre 32 escons. A més, cal afegir que l'espai conservador valencià també va estar representat pel CDS de Suárez, el PDL de Garrigues Walker i l'OIV (Organización Independiente Valenciana), partits que no van aconseguir escó però que aglutinaven quasi 80 mil vots. Per tant, la dreta valenciana durant el primer període de govern socialista 1983-1987, estava dividida en dos; els partits conservadors de diferents corrents com la liberal (UL), la conservadora (AP), la regionalista (UV) i la demòcrata-cristiana (PDP), i que estaven organitzats a la Federació de partits d'Alianza Popular des de 1982 fins a 1987, encara que Unió Valenciana va concórrer en solitari des de les generals de 1986.

La distribució del vot conservador va variar entre 1982 i 1986, ja que a les eleccions generals d'eixe mateix any, el CDS va aconseguir representació al País Valencià amb dos diputats, un d'ells Joaquín Abril, germà del també ex d'UCD Fernando Abril. La coalició popular va continuar liderant el bloc amb 10 escons, i Unió Valenciana només es va quedar amb el diputat Miquel Ramón Izquierdo. Mateix paisatge es va donar a les

autonòmiques de l'any següent, en el que l'oposició conservadora va quedar liderada per la federació d'AP amb 25 escons, seguida pel CDS amb 10 diputats i Unió Valenciana amb 6 representants. Els mals resultats d'Alianza Popular van provocar l'eixida del seu secretari general nacional Hernández-Mancha i després d'una disputa interna entre Gil-Lázaro, president provincial d'AP i Manuel Giner Miralles, president regional, es va donar la dimissió d'este últim com a president regional d'Alianza Popular Comunitat Valenciana i es va incorporar a les files d'UV³¹. L'últim president regional de l'Alianza Popular valenciana, va ser el castellanenc José María Escuin.

7.2. Unió Valenciana: origen, creixement i desaparició.

Per a comprendre l'evolució de la dreta valenciana durant els primers anys de democràcia, hem de fer referència a l'únic partit conservador d'àmbit no estatal al País Valencià que ha tingut representació valenciana al Congrés dels Diputats, Unió Valenciana. Com hem assenyalat anteriorment, aquest partit naix al 1982 a partir d'Unió Regional Valenciana, encapçalada pel exalcalde de València en temps de Franco, Miquel Ramón Izquierdo. L'origen d'UV no pot entendre's sense fer esment a la particular divisió identitaria dels valencians, no compresa per la mixta i clàssica relació al grau de identificació amb el gentilici d'espanyol/a o de valencià/na. La complexa fractura identitaria valenciana es compren per tres diferents tipus de valencianismes polítics que prenen posició a finals de la dictadura i durant les primeres dècades democràcia valenciana. Per una banda, a partir de les tesis de Joan Fuster iniciades al 1962, es trobaria el nacionalisme pancatalanista, què entén la unitat nacional, cultural i lingüística dels pobles de parla catalana. Altre nacionalisme que beu de Fuster però que configura una revisió a les seues reflexions, serà el nacionalisme valencià, amb major representació política al llarg del temps mitjançant UPV i el Bloc. Per altra banda, a l'espai conservador i com a reacció als nacionalismes d'esquerres, es trobarà el regionalisme anticatalanisme, què tindrà el seu màxim representant amb Unió Valenciana durant les dos primeres dècades de democràcia³².

³¹ del Moral, J. G. (1987, agost 30). *AP de Valencia expulsa al diputado autonómico Giner Miralles*. Elpais.com. https://elpais.com/diario/1987/08/31/espana/557359214_850215.html

³² Bodoque, A. (2009). Unió Valenciana (1982-2008). Una aproximación. *Papers*. (92), 197-225. 209 pp. <https://www.raco.cat/index.php/Papers/article/view/137127>

Per tant, l'evolució política d'UV ha anat de la mà dels esdeveniments del País Valencià en el seu camí cap a l'autonomia, des de el foment de l'estratègia anticatalanista de la UCD, passant amb la seua coalició electoral amb Alianza Popular i finalment, formant part d'un govern de coalició amb el Partit Popular. En primer lloc, pel que fa a els inicis dels regionalistes en la vida política valenciana, hem d'assenyalar la seua sintonia amb Alianza Popular, donat que Ramón Izquierdo havia sigut un estret col·laborador de Fraga durant el període franquista. No és d'estranyar que ambdós partits formaren part de la Coalició Popular a les eleccions generals de 1982 i autonòmiques i municipals de 1983, amb el lideratge regionalista de Vicente González-Lizondo. Més avant, a les següents eleccions generals de 1986 i amb l'augment d'èxit electoral del CDS, Alianza Popular va tractar de dirigir-se cap al votant centrista que venia representat per UCD. Aquest moviment va provocar una eixida d'UV de la Coalició Popular per a presentar-se en solitari, fet que els va fer obtindre uns resultats més discrets amb només un diputat estatal. No obstant això, a les autonòmiques del 87, els regionalistes aconseguiren 6 escons a les Corts Valencianes amb quasi 200 mil vots i amb més de 200 regidors, aconseguint el lideratge de la dreta a la ciutat de València per davant d'AP i el CDS (Bodoque A. , 2009).

L'objectiu d'Unió Valenciana en aquell moment era competir directament pel vot conservador valencià amb la refundada AP i ja amb les sigles del Partit Popular, especialment a la ciutat i província de València, on Unió Valenciana aglutinava la gran majoria dels seus suports. No obstant això, encara que a les eleccions generals de 1989, UV va aconseguir els seus millors resultats amb 2 escons al Congrés, i encara que a les autonòmiques i municipals de 1991, encapçalats per Hèctor Villalba, també van obtindre el seu màxim històric i amb set diputats, no van aconseguir competir amb el Partit Popular qui els va superar sobradament a nivell autonòmic i per la mínima a l'Ajuntament de València. Aquests resultats van portar a Rita Barberà a l'alcaldia de València amb el recolzament dels regionalistes i en concret, de Lizondo.

El creixement del Partit Popular va provocar una decadència d'UV, que la va fer disminuir els seus nombre de vots a les eleccions generals de 1993, mantenint només un diputat al Congrés. Aquest descens va continuar a les autonòmiques i locals del 95, en les que va perdre dos diputats a les Corts i la meitat de suports a l'Ajuntament de la capital. Però, els resultats del 1995 els permetien ser la clau de govern, ja que la majoria del PP necessitava dels regionalistes per a obtindre l'absoluta, fet que es va consumir amb el

denominat “Pacte del Pollastre” i la proclamació com a president de la Generalitat de Zaplana. Aquest pacte va permetre a UV ocupar la presidència de les Corts Valencianes per part de Lizondo i la Conselleria d’Agricultura per a Maria-Àngels Ramon-Llin. El pacte, lluny de ser vist com un èxit va provocar una gran maror interna, ja que la subordinació d’UV davant del PP era total. A més, Unió Valenciana va recolzar a Aznar a la seua proclamació com a president del Govern i va provocar un augment de les crítiques internes encapçalades per Hèctor Villalba. Va ser aquest qui va substituir a Lizondo com a president del partit després de ser expulsat per la seua pròpia executiva el 30 de novembre de 1996³³. Cal assenyalar que la mort de Lizondo va ser un esdeveniment clau a la caiguda d’Unió Valenciana, ja que es deixava orfe al sector més procliu a pactar amb el PP i deixava un escenari molt favorable als populars per a recollir tots els càrrecs i electors lizondistes descontents amb l’estratègia dels regionalistes. El PP va emprar la figura del líder més carismàtic d’UV per a ocupar l’espai electoral regionalista valencià³⁴.

Amb el lideratge de Villalba es va tractar de virar l’estratègia cap a una semioposició al Consell i en els governs municipals sense trencar cap pacte de govern amb els populars menys el de València al desembre de 1997. Però, no va ser suficient davant l’estratègia del PP d’incorporar càrrecs i militants regionalistes a les seues files, especialment del sector lizondista, tal com va ocórrer amb l’escissió IPCV, incorporada al PP a les autonòmiques i locals de 1999. De la mateixa forma van incorporar-se al PP altres escissions regionalistes com Alternativa Valencianista o la consellera Ramon-Llin. Aquesta forta estratègia pre-electoral del PP d’aglutinar tot el vot conservador amb la incorporació de cares destacades d’UV va tindre els seus efectes, ja que al 1999, Unió Valenciana va quedar fora de les Corts Valencianes per només un 0,24% del vot i els populars van aconseguir la majoria absoluta. Aquesta dura derrota electoral va provocar el relleu de Villalba i l’entrada de Jose Maria Chiquillo, qui va intentar apropar el partit cap al Partit Popular i abandonar el protonacionalisme valencià, creant una coalició electoral a les generals del 2004. Aquest moviment va provocar un conflicte judicial dintre del partit que va acabar amb Chiquillo eixint d’UV i creant la Unió de Progrés de la Comunitat Valenciana, formació que va ser integrada al PP poc després. Finalment, després de l’eixida de Chiquillo, el va substituir Joaquim Ballester després de fracassar

³³ Ferrandis, J. (1996, novembre 30). El presidente de las Cortes valencianas, González Lizondo, expulsado de su partido. Elpais.com. https://elpais.com/diario/1996/12/01/espana/849394806_850215.html

³⁴ Olivares, M. (1998a, juny 22). *El PP capitaliza el acto de homenaje a Lizondo en ausencia de todos los dirigentes de UV*. Elpais.com. https://elpais.com/diario/1998/06/23/cvalenciana/898629495_850215.html

en el seu intent de tornar a posicions protonacionalistes, pel que va acabar eixint del partit i sent succeït al 2006 per José Manuel Miralles, qui va signar l'absorció de Unió Valenciana per part del PP amb un acte amb Francisco Camps al 2011³⁵.

7.3. Naixement del Partit Popular i hegemonia conservadora a la Generalitat.

Pel que fa a Alianza Popular, va viure els efectes de la recomposició del espai electoral a la dreta del PSPV-PSOE amb una convivència competitiva amb els centristes de la UCD i després del CDS. També va tractar d'unir tot l'espai conservador que deixava lliure el partit de Suárez amb les coalicions populars que van aglutinar regionalistes, democratacristians i liberals. Aquests intents del partit fundat per Fraga d'ocupar l'hegemonia del centre-dreta espanyol i valencià, van tindre el seu reflex en clau interna, ja que van ser quatre els presidents regionals que van passar pel partit durant l'etapa compresa entre 1979 i 1990.

En primer lloc, el primer president regional d'Alianza Popular al País Valencià va ser Juan Antonio Montesinos, líder aliancista a la província d'Alacant i nomenat cap regional al desembre de 1979. Montesinos va ser mà dreta de Fraga, ocupant el càrrec de vicepresident del partit des de 1979 fins a 1984. Va ser un bon exemple de la transició ideològica que va viure AP des de l'inici de la Transició, ja que després dels mals resultats a les eleccions del 77 es va mostrar procliu a un gir cap al centre-dreta, abandonant el passat franquista del partit, les posicions bel·ligerants contra la UCD i apostant pel diàleg i el debat en qüestions com l'autonomia i l'aprovació de la Constitució. Va ser abanderat de la defensa de mantindre posicions constructives amb el procés autonòmic i va permetre que AP es posicionara a favor del referèndum de l'Estatut valencià, encara que mantenia el seu discurs anticatalanista amb el debat lingüístic i a favor del terme "Reino de Valencia". A més, Montesinos va fer constar, en nom de AP, el seu recolzament i adhesió al Consell, perquè entén que la política regional i l'autonomia són necessàries per al complet desenvolupament de la democràcia, advertint que seria un gravíssim error marginar a AP de la comissió redactora de l'avantprojecte d'Estatut d'autonomia. (Moreno Sáez, 2013). No obstant això, AP va augmentar els seus posicionaments contraris a l'acció del Consell respecte a la qüestió de la senyera quadrangular i la via del

³⁵ Esteban, H. (2011, abril 2). *Unió Valenciana deja de latir*. Las Provincias. <https://www.lasprovincias.es/v/20110402/politica/unio-valenciana-deja-latir-20110402.html>

151, ja que els aliancistes apostaven per la via del 143 però amb les mateixes competències que catalans i bascos³⁶.

En segon lloc, al Congrés regional celebrat a Benidorm a l'abril de 1980, Montesinos no es va presentar a la reelecció i Alfonso Despujol va ser nomenat president regional d'Alianza Popular del Reino de Valencia. Aquest breu mandat va estar marcat pel posicionament del partit a favor de la democràcia, en contra del colp d'estat del 23F i la seua extensió territorial pel País Valencià. Al III Congrés regional celebrat a Benicàssim al desembre de 1981, Despujol va ser succeït pel sector renovador encapçalat per Manuel Giner Miralles. Aquesta etapa va suposar l'evolució democràtica d'AP a territori valencià i va provocar certa maror interna amb els sectors alacantins més conservadors i derrotats per la candidatura de Miralles. Aquesta batalla interna va estar marcada per la moció de censura al sector provincial alacantí contra Montesinos, ja que era el cap polític que va liderar aquest gir cap a posicions més centristes³⁷. Amb el lideratge de Giner Miralles es va dur a terme la coalició electoral amb Unió Valenciana, el PDP i Unió Liberal, amb uns resultats que van ratificar l'enfonsament de la UCD i el sorgiment d'AP com a principal partit conservador a territori valencià. El seu període com a president regional va ser el més estable dins del turbulent període d'oposició als governs de Lerma que va viure el partit a nivell intern. El mandat de Giner va finalitzar amb la crisi interna viscuda amb posterioritat a la derrota electoral a les autonòmiques, després de que Giner realitzara diverses crítiques per la falta de regionalització al partit i que el van enfrontar amb el president provincial, García Fuster i Gil Lázaro. La crisi es va agreujar amb la seua eixida del grup popular i la seua marxa a Unió Valenciana amb l'escó que va aconseguir com a cap de llista d'AP³⁸.

Al 1985 es va celebrar el V Congrés regional en el que Escuin es va imposar com a president regional, ja que disposava d'un gran poder a la província de Castelló, on va derrotar a Carlos Fabra en dos ocasions. En aquest moment de debilitat electoral després del retrocés patit a les eleccions del 87, les presidències provincials van aconseguir major presència orgànica, mentre es discutia sobre la forma d'organització del poder a nivell

³⁶ Moreno Sáez, F. (2013). Partidos, sindicatos y organizaciones en la provincia de Alicante durante la Transición (1974-1982): Alianza Popular. Alicante: Universidad de Alicante. 28 pp.

³⁷ Moreno Sáez, F. (2013). Partidos, sindicatos y organizaciones en la provincia de Alicante durante la Transición 81974-1982): Alianza Popular. Alicante: Universidad de Alicante. 36 pp.

³⁸Villena, M. Á. (1987, septiembre 18). La crisis de Alianza Popular, en Valencia amenaza con destruir el partido en beneficio de UV. Elpais.com. https://elpais.com/diario/1987/09/19/espana/559000816_850215.html

regional i nacional. Aquestes discussions van provocar el plantejament de dur a terme la refundació del partit, ja que el perill de que Unió Valenciana els aconseguira superar a la província de València era real, quan ja els havia superat a la ciutat de València. Per tant, el procés de transició cap a la refundació va ser presidit per una junta gestora que va comptar amb l'expresident regional, Juan Antonio Montesinos³⁹.

La refundació d'Alianza Popular té lloc el 15 de desembre al VI Congrés celebrat a Benidorm en el que es va canviar el nom d'Alianza Popular del Regne de València per el de Partit Popular de la Comunitat Valenciana. Als seus estatuts es va posar de manifest el seu gir al centre que va pregonar Jose María Aznar des del seu lideratge nacional i també, la denominació bilingüe del partit regional. El líder escollit va ser Pedro Agramunt, empresari de prestigi que va ostentar la presidència de l'Associació Valenciana d'Empresaris. Agramunt ja ocupava el càrrec de president provincial del partit des de 1989 i va tindre la condició de portaveu i cap del grup parlamentari popular des de 1991 fins a 1993. Amb el seu lideratge es va aconseguir l'eixamplament del PP pel centre-dreta, amb la desaparició del CDS i l'augment en vots dels populars a les autonòmiques i locals de 1991, fet que els va permetre aconseguir l'alcaldia de València de la mà de Rita Barberà. A més, a eixos comicis es va aconseguir frenar l'ascens d'Unió Valenciana, que no va aconseguir competir-li el lideratge conservador dels populars a la província i a la ciutat de València. Encara així, els populars no van poder superar l'hegemonia socialista encapçalada per Joan Lerma i van repetir com a líders de l'oposició a Les Corts.

El relleu d'Agramunt pel lideratge de Eduardo Zaplana, alcalde de Benidorm i president provincial del PP d'Alacant, es va produir a expressa petició de Aznar al VII Congrés celebrat a Castelló al setembre de 1993⁴⁰. Amb el mandat de Zaplana, el Partit Popular va aconseguir imposar-se a les eleccions autonòmiques de 1995 amb el 43% dels vots, però va necessitar del recolzament d'Unió Valenciana per a obtindre majoria absoluta i poder governar. L'accés al govern de la Generalitat es va dur a terme mitjançant el denominat "Pacte del pollastre", entre populars i regionalistes i amb una convivència no pacífica al Consell però que els populars van emprar per a fagotitzar als regionalistes i ocupar el seu espai electoral. La reelecció de Zaplana com a líder del partit es va produir

³⁹ *El embrión unipartidista popular*. (2008, octubre 5). ABC.es. https://www.abc.es/espana/comunidad-valenciana/abci-embrión-unipartidista-popular-200810050300-81406876955_noticia.html

⁴⁰ País, E. (1993, agosto 12). *Zaplana sustituye a un hombre de Fraga en el PP valenciano*. Elpais.com. https://elpais.com/diario/1993/08/13/espana/745192802_850215.html

al VIII Congrés de València al setembre del 96, casi sis mesos després de que el PP guanyara les eleccions generals. El president del Consell fou reelegit amb el 98% dels vots, sense cap oposició.

A les eleccions de 1999 es va donar la primera majoria absoluta del PPCV i va aconseguir l'hegemonia del centre-dreta valencià a Les Corts, després de que UV es quedara fora del parlament valencià al no superar el 5% de barrera electoral. La legislatura va finalitzar amb el relleu del President Zaplana per Olivas, ja que va ser nomenat Ministre de Treball amb el govern d'Aznar. A més, a nivell orgànic, Zaplana va repetir el seu mandat com a president regional al IX Congrés. No obstant, amb la nova majoria absoluta aconseguida al 2003, Camps va ocupar la presidència de la Generalitat i la secretaria general del PPCV, mentre que Zaplana mantenia el seu càrrec de president regional. Al 2004 es va produir la successió de Camps a la presidència del partit, després de que Zaplana assumira el càrrec de portaveu del grup popular al Congrés a la legislatura en la que Zapatero va arribar al Govern de l'Estat. Després la històrica majoria absoluta aconseguida per Camps al 2007, va ser reelegit al XII Congrés de 2008 de Fira València amb el 98% dels vots i va estar acompanyat pel secretari general, Ricardo Costa. Amb l'esclafit del "Cas Gürtel", Camps dimitia com a President de la Generalitat i deixava el seu càrrec en mans de Alberto Fabra⁴¹. La legislatura 2011-2015 va ser la més complicada en la història del PPCV, ja que van sorgir nombrosos casos de corrupció que perjudicaven a membres importants del partit, com el cas de finançament il·legal, Emarsa, Valmor, IVAM, Cas Palau i el cas Taula, entre d'altres⁴². La crisi del partit va acabar amb la derrota electoral a les eleccions autonòmiques de 2015, en les que el PPCV va perdre el poder davant un tripartit d'esquerres conformat per PSPV, Compromís i Podem⁴³.

8. El valencianisme polític dins del Partit Popular

A l'hora d'analitzar les característiques del valencianisme polític que representava la dreta valenciana mitjançant la força política i social del Partit Popular, hem de fer

⁴¹ Unidad Editorial Internet. (2011, julio 20). *Francisco Camps dimite*. El mundo.es. <https://www.elmundo.es/elmundo/2011/07/20/valencia/1311173185.html>

⁴² A., C. (2018, mayo 23). *Los 13 casos de corrupción que han salpicado al PPCV*. Levante-EMV. <https://www.levante-emv.com/comunitat-valenciana/2018/05/23/13-casos-corrupcion-han-salpicado-11942997.html>

⁴³ *El PP se hunde en la Comunidad Valenciana, gobernará la izquierda*. (2015, mayo 24). El mundo.es. <https://www.elmundo.es/comunidad-valenciana/2015/05/24/5561c75bca47412b408b457a.html>

referència a les diferents fites, de les quals els populars van ser partíceps. De la mateixa manera que la història del regionalisme conservador no pot entendre's sense Unió Valenciana i els seus conflictes interns, tampoc pot entendre's sense els del Partit Popular. Concretament, les figures d'Eduardo Zaplana i Francisco Camps jugaran un paper clau en la formació de diversos pactes, posicionaments i estratègies que marcaran l'esdevindre del país i de la dreta valenciana fins l'actualitat. El conflicte entre zaplanistes i campsistes, més enllà de representar la baralla per fer-se amb el poder territorial i institucional del Partit Popular de la Comunitat Valenciana, mostra unes matrius polítiques i culturals diferenciades entre ambdós líders i paral·lelament entre els diferents quadres que han format l'organització política del PPCV. A continuació exposarem algunes fites i moments importants dins de la política valenciana protagonitzades per Zaplana i Camps, d'aquesta manera podrem analitzar les diferències polítiques i identitàries que existeixen entre els dos històrics líders populars.

8.1. Valencianisme polític amb els governs encapçalats per Eduardo Zaplana

8.1.1. Acció legislativa del Consell de Zaplana

Per a entendre l'acció del Govern presidit per Zaplana des de juny de 1995, cal remarcar que el Consell estava format pel Partit Popular i per Unió Valenciana. Per tant, les principals línies ideològiques d'ambdós socis de govern en termes d'identitat, eren la defensa del secessionisme lingüístic al País Valencià, negant la unitat filològica del català i el valencià. També retornaven al conflicte respecte les senyes d'identitat i el terme País Valencià, sent una qüestió prou recurrent durant tot el període governamental del PP. No obstant, cal assenyalar que els posicionaments sobre la qüestió de la llengua defesos pels regionalistes d'UV, eren més radicals que els dels populars, especialment en comparació amb els de Zaplana.

Cal fer menció de les diferents mesures que va dur a terme el Consell encapçalat per Zaplana en termes lingüístics, ja que ens permeten veure els fonaments polítics d'algunes decisions. En primer lloc, la primera mesura important que va prendre el Consell durant els seus primers mesos de govern, va ser la derogació de l'homologació dels certificats de la Junta Qualificadora de Coneixements de Valencià amb els de la Junta Avaluadora de Català de les Illes Balears i de la Junta Permanent de Català de la

Generalitat de Catalunya⁴⁴. L'ordre redactada pel departament dirigit pel popular Fernando Villalonga, afirmava que la publicació de l'Ordre de 16 d'agost de 1994, de la Conselleria socialista, la qual establia els certificats de coneixement del valencià homologats amb els títols de mateixes institucions catalanes i balears, “ha creat en la societat valenciana un clima de divisió, alhora que ha augmentat la politització del tema lingüístic, cosa que, en cap cas, no contribueix a la dignificació de la nostra llengua, el valencià, vertader símbol d'identitat del poble valencià”. (Conselleria de Cultura, Educació i Ciència, 1995). D'aquesta manera marcaven el camí del que seria la seua acció política respecte la qüestió lingüística, eliminar qualsevol ferramenta jurídica que reconega directa o indirectament, la unitat de la llengua.

En segon lloc, sonat va ser el conflicte sorgit entre Generalitat i l'àmbit universitari respecte la qüestió del terme “llengua catalana”. Aquest conflicte es va manifestar al voltant dels estatuts de les universitats de València i Jaume I de Castelló, els quals reconeixen en el seu articulat el terme “llengua catalana”. Ambdós textos van ser corregits pel Consell, però una sentència del TC a l'abril del 1997, va deixar en evidència l'actitud del Consell i va establir un cert marge de maniobra a l'àmbit universitari respecte la qüestió lingüística. No obstant, la sentència fou contestada per PP i UV amb una resolució de Les Corts, que pretenia remarcar la diferenciació de la llengua valenciana d'altres llengües de l'Estat. Aquest enfrontament amb el Tribunal Constitucional va ser la llavor del dictamen del Consell Valencià de Cultura, del que després tornarem a fer menció. Zaplana, tal vegada per la força exercida pels regionalistes, va voler implicar a l'òrgan consultiu de Les Corts per a tractar de treure una posició que satisfaga a totes les parts implicades. Per aquesta raó, a l'informe van ser reconegudes moltes de les entitats lingüístiques, culturals i històriques valencianes, independentment del seu posicionament científic o no científic respecte la qüestió.

Per últim, altre exemple del secessionisme lingüístic característic de la drete valenciana va ser el Conveni signat amb el Govern de l'Estat a l'any 2000, pel qual es passava a la publicació de les lleis, decrets llei i reials decrets, en valencià, com a llengua oficial diferenciada del català, llengua a la que ja es traduïen les disposicions publicades.

⁴⁴ Alfons, E. (2004). La política lingüística del PP al País Valencià: anàlisi de la legislació de 1995 a 2003. Gencat.cat. 220 pp. <http://revistes.eapc.gencat.cat/index.php/rld/article/viewFile/735/n41-esteve-ca.pdf>

8.1.2. La creació de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua

La primera gran fita a la que es va enfrontar el president Zaplana al arribar a la Generalitat a l'any 1995, va ser l'aprovació de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua, amb una llei que tractava de tancar el conflicte sociopolític generat al voltant de la llengua des de l'esclafit de la Batalla de València i l'estratègia anticatalanista a la dreta valenciana. Des de la perspectiva de populars i socialistes, la creació de l'AVL es va tractar fonamentalment des del punt de vista polític, on el debat científic i filològic va quedar en un segon pla per les posicions irreconciliables que mantenien les forces de l'esquerra valencianista i el blaverisme representat per Unió Valenciana. Al cap i a la fi, l'objectiu de la creació de l'acadèmia era crear una "policia autonòmica" de la llengua, sense que cap altra institució tinguera veu en els assumptes lingüístics al País Valencià. Per tant, de facto, es trencava amb les competències normatives de l'Institut d'Estudis Catalans i es rebutjaven, en un primer moment, les normes de Castelló de 1932.

No obstant, el pacte de l'AVL, més enllà de ser reconegut com un pacte històric i fruit del consens entre les dos forces majoritàries del país, també va ser emprat com a contrapartida a la política nacional. Després de posar-se en marxa l'Acadèmia Valenciana de la Llengua i una vegada nomenats els seus consellers, arran de la polèmica sorgida al voltant de la traducció en llengua valenciana/catalana de la Constitució Europea, l'expresident Pujol va fer una sèrie de manifestacions en les quals explicava el procés de formació de l'AVL. Segons relatava el President, el procés de negociacions entre el Partit Popular, què s'havia fet amb la victòria en les eleccions generals de 1996 front als socialistes de González, es va donar perquè els populars necessitaven dels suports dels nacionalistes catalans, representats en convergència i Unió, per a que Aznar poguera governar. Així doncs, l'Acadèmia Valenciana de la Llengua i el seu contingut, van formar part d'una de les contrapartides que van demandar els nacionalistes catalans per a que el PP d'Aznar i Zaplana aconseguiren els seus suports. Per contra, Zaplana va negar les revelacions de Pujol, ja que considerava que la unitat de la llengua no es podia negociar, i molt menys amb un partit nacionalista català⁴⁵. No obstant, és cert que el text acordat per populars i socialistes reconeix indirectament la unitat de la llengua catalana amb l'afirmació: "El valencià, idioma històric i propi de la Comunitat Valenciana, forma part

⁴⁵ País, E. (2004, novembre 9). *Pujol revela que pactó con Zaplana para avanzar con discreción en la unidad del catalán.* Elpais.com. https://elpais.com/diario/2004/11/10/cvalenciana/1100117884_850215.html

del sistema lingüístic que els corresponents Estatuts d'autonomia dels territoris hispànics de l'antiga Corona d'Aragó reconeixen com a llengua pròpia" (Generalitat Valenciana, 1998).

La creació de l'òrgan estatutari no va estar allunyat de l'històric conflicte identitari, ja que Unió Valenciana, soci de govern del PP, es va oposar al dictamen requerit per Zaplana al Consell Valencià de Cultura, qui devia resoldre les qüestions de la denominació de l'idioma, els orígens històrics i la seua relació amb la llengua catalana. El dictamen va ser aprovat amb l'oposició d'UV i els seus consellers, i l'abstenció d'EUPV. Per una banda, la negativa dels regionalistes venia a càrrec del reconeixement normatiu de les Normes de Castelló per part del CVC, mentre que el blaverisme es regia per les "Normes de El Puig". Per altra, els diputats d'Esquerra Unida es van oposar al dictamen, ja que entenien que el reconeixement d'idioma valencià era contrari a la unitat lingüística i s'allunyava del criteri científic mentre tot es resolvia amb un pacte polític entre Zaplana i Joan Romero, aleshores secretari general dels socialistes valencians. Aquest distanciament del criteri científic es va plasmar amb el nomenaments dels 21 membres de l'AVL, ja que es van incloure sis membres de la RACV, tres militants del PSPV i cinc alts càrrecs de la Conselleria d'Educació governada pel PP. Però, fent menció al debat polític-lingüístic que va haver a propòsit de l'elecció dels membres de l'acadèmia, el resultat d'aquest va ser la plasmació d'un acord entre dues maneres de concebre la llengua. Per un costat es trobaven els sis membres que proveïen de la Reial Acadèmia de Cultura Valenciana, una institució caracteritzada per defensar el secessionisme lingüístic. Per altre, els membres de l'Institut d'Estudis Catalans i els de l'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana, obertament partidaris de la unitat de la llengua. L'acord de fons es tractava de formar una taula d'acadèmics i de persones pròximes a entitats culturals i filològiques, els quals representaren el secessionisme i l'unitarisme lingüístic i foren capaços d'arribar a un acord sobre la normativització de la llengua⁴⁶ i Tot i així, el Consell popular va ratificar el criteri normatiu de l'acadèmia a l'abril del 2002 on es van incloure les genuïtats del valencià⁴⁷, amb la intenció de diferenciar ambdues llengües el màxim possible.

⁴⁶ Caparrós, A. (2001, juliol 24). *Valencia inaugura una Academia que cierra 30 años de «guerra» lingüística*. Diario ABC. Recollit de https://www.abc.es/cultura/abci-valencia-inaugura-academia-cierra-anos-guerra-linguistica-200107240300-36340_noticia.html

⁴⁷ Alfons, E. (2004). La política lingüística del PP al País Valencià: Anàlisi de la legislació de 1995 a 2003. Gencat.cat. 231 pp. <http://revistes.eapc.gencat.cat/index.php/rld/article/viewFile/735/n41-esteve-ca.pdf>

Tot i haver-se constituït l'AVL i deixat de costat el conflicte lingüístic, el Govern del PP va continuar amb la seua ofensiva anticatalanista mitjançant decrets. Al març del 2002, es publicava la modificació del currículum escolar de secundària, on s'eliminaven els autors de la literatura catalana que no havien nascut a territori valencià⁴⁸. Aquesta decisió va comptar amb les crítiques dels partits de l'oposició valenciana i també a Catalunya, on el PP ho arribar a qualificar com a un absurd. No obstant, al mateix 2002, el Consell establia el requisit lingüístic per a l'accés de llocs de treball de funció pública docent no universitària. Però, el requisit no contemplava el títol de filologia catalana com a reconeixement vàlid del coneixement de la llengua, una exclusió completament intencionada i que va ser rebutjada pel TSJCV al 2004⁴⁹.

El paper que va jugar el president Zaplana amb tot el procés de creació de l'AVL, no va ser tant des d'un prisma valencianista, sinó amb l'objectiu de resoldre un problema que l'afectava a l'hora de fer efectiva la seua acció de govern, ja que els seus socis d'UV eren un convivent incòmode per al president. Per aquesta raó ve encomanar el dictamen al CVC, per a no responsabilitzar-se dels assumptes lingüístics amb una Unió Valenciana que competia electoralment amb els populars⁵⁰. A més, no podem obviar el seu lligam amb la política nacional i les aspiracions que ja tenia Zaplana d'ocupar un lloc important al futur govern d'Aznar, pel que resoldre el conflicte lingüístic valencià amb cert consens va ser una de les condicions de Pujol al pacte CIU-PP.

Finalment, altra de les decisions que va marcar l'acció política del Consell de Zaplana i que actualment encara ressona per les diferents institucions polítiques valencianes, és la qüestió que afecta a les ajudes i subvencions a entitats cíviqes que promouen l'ús del valencià. El Govern Valencià, mitjançant l'ordre del 23 de febrer de 2001, estableix una sèrie d'ajudes econòmiques a aquelles associacions culturals sense ànim de lucre per a la realització d'activitats de promoció del valencià. No obstant, el Consell establia a l'obligació de les possibles entitats beneficiàries de respectar la denominació d'idioma i territori valencià recollits a l'Estatut i a la Constitució. Així, el govern exclou aquelles entitats que empraren el terme "País Valencià" i afirmaren la unitat de la llengua catalana, rebutjant la condició d'idioma del valencià. Per tant, les

⁴⁸ Zaplana justifica ante el Gobierno catalán la exclusión de varios autores. (2001, setembre 5). Elpais.com. https://elpais.com/diario/2001/09/07/cvalenciana/999890283_850215.html

⁴⁹ El País.(2004, març 23). *El TSJ reconoce el título de filología catalana rechazado por el Consell*. Elpais.com. https://elpais.com/diario/2004/03/24/cvalenciana/1080159483_850215.html

⁵⁰ Ivars, J. R. (2018, juny 14). *Rafael Alemany i la creació de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua*. Revistasao.cat. <https://revistasao.cat/rafael-alemany-creacio-academia-valenciana-de-la-llengua/>

entitats Acció Cultural Valenciana i Escola Valenciana, quedaven excloses d'aquestes subvencions⁵¹ i de la resta que es varen anant convocant durant els diferents governs del Partit Popular valencià. Per contra, ja al desembre de 1997, la Generalitat va signar diferents convenis amb associacions “anticatalanistes” com Lo Rat Penat i la Reial Acadèmia de Cultura Valenciana. Aquests convenis tenien l'objectiu de fomentar fires, premis i certàmens de promoció i ensenyament del valencià com a llengua diferenciada del català⁵². Per tant, la vinculació del Govern del PP amb entitats denominades “blaveres”, mentre rebutjava l'accés d'associacions culturals com ACPV i Escola Valenciana, va ser una de les característiques principals en termes ideològics a l'hora de governar.

8.1.3. Activitat parlamentària i els ítems polític-identitaris del PP de Zaplana

Deixant de costat l'acció executiva del Consell encapçalat per Zaplana, ens centrarem en analitzar els ítems polític-identitaris de l'acció parlamentària del grup popular encapçalat pel president Zaplana. Els ítems de debat parlamentari es poden resumir en el debat al voltant del conflicte lingüístic i l'AVL, la batalla identitària i la gestió del combat dialectal amb Unió Valenciana, i l'autogovern en relació amb la reforma estatutària i les infraestructures que es demandaven a l'Estat.

En primer lloc, Zaplana va qualificar de “quart pilar” el respecte absolut a la cultura i a la llengua, ja que entenia que aquesta era una condició fonamental per a mantindre la personalitat del poble valencià. Va fer especial èmfasi en la “pròpia identitat” dels valencians, formada a partir d'una cultura i llengua també pròpies que configuraven el patrimoni singular dels valencians i que calia conservar i fomentar. Seguidament i ja pronunciant-se en valencià, Zaplana va fer diverses al·lusions al conflicte lingüístic i, de manera indirecta, al debat cultural de la Batalla de València.

A una pregunta d'interès general realitzada per la portaveu d'EUPV, Gloria Marcos, respecte al compliment dels compromisos amb les senyes d'identitat i l'autogovern valencià. Zaplana va respondre amb el tradicional discurs dels populars

⁵¹ Alfons, E. (2004). La política lingüística del PP al País Valencià: anàlisi de la legislació de 1995 a 2003. Gencat.cat. 229 pp. <http://revistes.eapc.gencat.cat/index.php/rld/article/viewFile/735/n41-esteve-ca.pdf>

⁵² Alfons, E. (2004). La política lingüística del PP al País Valencià: anàlisi de la legislació de 1995 a 2003. Gencat.cat. 224 pp. <http://revistes.eapc.gencat.cat/index.php/rld/article/viewFile/735/n41-esteve-ca.pdf>

valencians durant la seua trajectòria política. El president va afirmar “les senyes d’identitat no són la quatribarrada amb la que vostès s’enfunden a les manifestacions, la denominació País Valencià no és la de la Comunitat Valenciana”, i també va afegir “la llengua és el valencià, el nostre territori acaba a la província de Castelló, la nostra senyera porta franja blava i l’himne és el del mestre Serrano”. Aquestes afirmacions responen a l’eix de conflicte de la identitat dels valencians i pel qual el PP s’ha mogut durant gran part de la història política del País Valencià.

Pel que fa a la batalla per la llengua, Zaplana afirmava “La llengua i la cultura deuen ser forces d’unió i mai més de divisió, motiu d’orgullosa satisfacció i mai més de crispació, ocasió de trobada de tots i pilar per al llançament diferenciador que esta terra demana” (Zaplana, Diari de sessions, 1995). A més, afegia que la seua voluntat aniria encaminada al desenvolupament de la personalitat pròpia de la Comunitat Valenciana. Aquestes referències marcaven prou clarament quin anava a ser el seu full de ruta a seguir respecte el tipus de valencianisme del nou Consell. Deixava clara la seua voluntat conciliadora, posició diferenciada dels regionalistes d’UV, més radicals respecte la qüestió lingüística: però també marcava el camí del secessionisme lingüístic que sempre havia defensat la dreta valenciana des de la transició. Durant el debat de política general del 97 es va visibilitzar la força que tenia Unió Valenciana a Les Corts, ja que Zaplana va haver d’acceptar públicament els plantejaments dels regionalistes respecte la polèmica dels llibres de text i les seues referències a la unitat de la llengua i a la literatura catalana.

Pel que fa a la translació institucional del debat lingüístic-identitari, al debat de política general de 1997, el President Zaplana va fer menció al conflicte lingüístic i va apel·lar a la necessitat de culminar el procés estatutari posant solució a la divisió existent sobre la qüestió de la llengua. Va voler deixar clares dos idees que van pivotar durant tot el procés de creació de l’AVL; “primer, com a poble tenim dret a que la nostra pròpia llengua porte el nostre propi nom. Segon, tenim dret a disposar d’autoritat lingüística pròpia.” (Zaplana, Diari de sessions, 1997). Amb aquestes dos idees va anunciar l’inici del procés de creació de l’acadèmia mitjançant l’informe elaborat pel Consell Valencià de Cultura.

Per altra, pel que respecta a l’eix País Valencià/Espanya, es van fer certes referències a les infraestructures que en aquell moment marcaven l’agenda política valenciana, com era l’AVE València-Madrid i el Pla Hidrològic Nacional respecte el transvasament del riu Ebre. No obstant això, el debat amb el representant d’Unió

Valenciana es va centrar en l'Estatut d'Autonomia i el règim competencial de l'autogovern valencià, ja que era sobre estes dues qüestions per on pivotaven els atacs d'UV a Zaplana i al Govern central del PP. En ambdues temàtiques, el President Zaplana va mantindre un discurs més suau que en altres ocasions, ja que en aquests moments, era el Partit Popular qui governava l'Estat i des d'Unió Valenciana entenien que era moment d'exigir les demandes d'autogovern que havia exigít en Consell des del començament de la legislatura. Pel que respecta a l'Estatut i davant la postura interna més negativa a la reforma, que en aquell moment mantenien des de Madrid, Zaplana va responsabilitzar de l'impuls de la reforma als propis partits de Les Corts, mitjançant la comissió d'estudi. Els partits eren els que devien arribar a un acord, d'aquesta manera apartava al PP de Gènova de la seua part de responsabilitat davant les seues reticències amb l'autonomisme valencià⁵³.

També sembla rellevant analitzar els debats i enfrontaments dialèctics que es van produir entre el PP de Zaplana i Unió Valenciana, els quals cal fer menció, basant-nos en el diari de sessions dels debats de política general protagonitzats per ambdós actors. Al debat de l'any 96, a un discurs reivindicatiu i crític d'Héctor Villalba, portaveu d'UV, sobre el nivell competencial del País Valencià, Zaplana va destacar que fou un error que el País Valencià no accedira a l'autonomia per la via del 151, un error que hem tingut que pagar. A més a més, va obrir la porta a una reforma estatutària per a que es treballara en la direcció que assenyalava el representant regionalista d'aconseguir l'equiparació del nivell competencial de la Comunitat amb la resta de comunitats històriques⁵⁴. Al mateix debat es va aprovar per unanimitat una proposta de resolució per la que es creava una comissió d'estudi per a la reforma de l'Estatut d'Autonomia.

Ja pel que fa a la qüestió de l'autogovern i centrant-nos en el debat què donava començament a l'inici de la segona legislatura del President Zaplana, el cap del Consell va posar èmfasi en el que anava a ser l'objectiu d'aquella legislatura, la reforma de l'Estatut. Zaplana va afirmar de manera ferma "És la meua intenció i desig que en aquesta legislatura s'aprove la reforma del nostre Estatut", al que va afegir "Amb respecte a la resta de Comunitats Autònomes i amb lleialtat a l'estat, plantejarem la nostra posició exigint una resposta apropiada a la història i necessitats de la nostra comunitat" (Zaplana,

⁵³ Les Corts Valencianes. (1996). Diari de sessions: Debat sobre la declaració de política general. Les Corts Valencianes. 6649 pp.

⁵⁴ Les Corts Valencianes. (1996). Diari de sessions: Debat sobre la declaració de política general. Les Corts Valencianes. 1819 pp.

Diari de sessions, 1999). El discurs “autonomista” de Zaplana anirà variant conforme vaja avançant la legislatura, com ho va fer des de 1996 quan ja va plantejar la reforma de l'Estatut i aquesta es va anar suavitzant conforme vaja evolucionant el posicionament del Govern de l'Estat respecte la qüestió. A més a més, cal tindre en compte que, just un mes abans de la investidura de Zaplana, el President Aznar va rebutjar la reforma de l'Estatut després d'una pregunta de José María Chiquillo, d'Unió Valenciana, al Congrés dels Diputats⁵⁵.

Aquesta legislatura va estar marcada per qüestions relacionades amb l'eix centre/perifèria. Al primer debat de política general de la segona legislatura de Zaplana, es va fixar el principal objectiu de la legislatura, el qual incidia en la identitat, el poder institucional del País Valencià i el paper que ha de jugar dins de l'Estat. Aquestes qüestions van ser resumides amb la primera intervenció de Zaplana, “l'estudi d'una serena ampliació competencial, les bases per a la reforma de l'Estatut, la posada en marxa de l'AVL, i l'adopció d'una postura conjunta en la negociació del nou sistema de finançament o la col·laboració entre caixes d'estalvis, són matèries sobre les que deuríem aconseguir un acord bàsic més enllà de les nostres discrepàncies” (Zaplana, Diari de sessions, 2000).

El debat autonomista que es va donar durant l'any 2001 es va centrar respecte les qüestions relacionades amb les infraestructures. Zaplana i el PP, conscients de la seua debilitat davant la polèmica no reforma de l'Estatut, es va centrar en combatre els continus atacs del portaveu socialista, Ximo Puig, retraient la posició dels socialistes valencians amb el Pla Hidrològic Nacional i l'oposició del PSOE als transvasaments. La victimització dels populars valencians respecte l'acció dels socialistes en matèria hídrica, primer a l'oposició i després al govern, serà un nou eix polític que caracteritzarà el final de legislatura del PP Zaplana i els successius governs populars fins a l'arribada de Rajoy al poder a l'any 2011.

Per últim, l'arribada d'Olivas es posava fi al període de govern del zaplanisme a la Generalitat, on el valencianisme polític de Zaplana es va quedar només als espais de

⁵⁵ El País. (1999, juny 23). *Aznar rechaza reformar el Estatuto y pone en entredicho a Zaplana*. Elpais.com. https://elpais.com/diario/1999/06/24/cvalenciana/930251880_850215.html

solemnitat, els quals responien a la conjuntura política, què necessitava d'un to conciliador amb els socialistes, especialment pel que es refereix a la qüestió de l'AVL i la demanda de reforma estatutària.

Podem dir doncs, que el discurs autonomista del PP de Zaplana no presentava coherència, ja que va emprar un discurs amb la qüestió de la llengua, altre sobre la identitat valenciana i diverses posicions respecte la reforma de l'Estatut. Aquests posicionaments responen a una lògica parlamentària, ja que Zaplana necessitava del discurs regionalista i secessionista quan replicava a Unió Valenciana i als històrics enemics de la tradició blavera, EUPV. Però, emprava un to moderat i conciliador quan necessitava de les majories reforçades que permetien els socialistes valencians. A la vegada, Zaplana no deixava de modular el seu discurs sobre les qüestions que afectaven a l'autogovern i a la relació de la Generalitat amb l'Estat, segons quins eren els posicionaments des de Moncloa i Gènova. Finalment, Zaplana combatia la seua mancança de tradició valencianista defensant les infraestructures que executava el Govern central; el PHN, l'AVE a Madrid i les qüestions que afectaven a carreteres i ports, van copar el discurs de Zaplana i dels populars durant bona part del seu mandat.

8.2. Valencianisme polític amb els governs encapçalats per Francisco Camps

8.2.1. Acció legislativa del Consell de Camps

Si durant el govern del PP de Zaplana, les qüestions polítiques que versaven sobre la identitat i l'autogovern es van centrar principalment en la creació de l'AVL i de manera secundària però latent, amb la implementació política del secessionisme lingüístic; la legislatura de Camps al cap del Consell es va caracteritzar per l'aprovació de la reforma de l'Estatut d'autonomia al 2006. Podem dir, que el pas de Camps per la Presidència de la Generalitat va estar marcat per un caràcter autonomista, diferenciat el seu antecessor, Zaplana i que va formar part dels capítols d'enfrontaments interns del PP valencià entre zaplanistes i campsistes.

Fent un breu repàs cronològic de l'acció legislativa del Consell presidit per Camps i abans de referir-nos a la reforma de l'Estatut, ens endinsem a l'acció governamental del consell en matèria de identitat i autogovern. En matèria lingüística, el primer fet destacable del nou consell popular va ser la presentació del Decàleg d'Ares del Maestrat,

on el Conseller González Pons presentava deu punts on es detallaven un seguit de mesures orientades a potenciar l'ús del valencià en l'administració pública valenciana. La declaració va tindre un valor simbòlic de reforçament i dignificació de la llengua, on es deixaven per escrit els compromisos del Consell amb la llengua valenciana. El decàleg establia que els funcionaris d'atenció directe al ciutadà es dirigisquen inicialment en valencià, també s'establia la creació de cursos per a la formació lingüística dels treballadors, les comunicacions internes de conselleries i entre administracions en valencià i les notificacions administratives en format bilingüe segons el predomini lingüístic del territori⁵⁶.

No obstant, el decàleg no va passar per desapercbut pel lideratge orgànic de Zaplana, aleshores portaveu i Ministre del PP al Congrés, qui va criticar l'acció del Consell de Camps i va provocar la correcció immediata d'Aznar. "El president del Govern va agafar en un apart en la reunió de Moncloa a Esteban González Pons i a Gerardo Camps, "i en to molt crític els va dir que no s'havien guanyat les eleccions perquè València es convertira en una comunitat nacionalista" (Romero V. , 2008). La maror interna al PP no es va quedar ahí, ja que el zaplanisme al PP es va oposar al decàleg, com va ser el cas del President de la Diputació de València, Fernando Giner. Fins i tot, Camps va amenaçar als consellers zaplanistes amb la seua dimissió i la de la resta de consellers d'aleshores⁵⁷.

Relacionat amb allò anterior, al 2005, el PPCV i aquest Consell es va oposar a introduir un requisit lingüístic a l'administració pública, concretament per a aquells funcionaris amb comunicació directa amb la ciutadania. Davant d'una proposició de llei d'EUPV-Entesa, el PP la va rebutjar argumentant que aquest requisit suposaria una "exigència discriminatòria" i sustentint-se amb la jurisprudència dels tribunals sobre la qualificació de mèrit i no de requisit, del coneixement d'una llengua oficial⁵⁸.

Altre ítem a destacar per part del Consell presidit per Camps va ser el de l'exaltació de l'anticatalanisme. Per una banda, el Consell popular va començar una ofensiva legislativa i judicial en contra d'Acció Cultural del País Valencià al voltant de

⁵⁶ *Requisit lingüístic - CDLPV.* (s. f.). Einesdellengua.com. Recollit 25 de maig de 2021, de <https://einesdellengua.com/Legis/Arxius/Requisit/inf031002.html>

⁵⁷ Levante-EMV. (2008, gener 26). *Cuando Francisco Camps amagó con arrojar la toalla.* Levante-EMV. <https://www.levante-emv.com/comunitat-valenciana/2008/01/26/francisco-camps-amago-arrojar-toalla-13480054.html>

⁵⁸ Boronat-CDLPV, M. (s. f.). *Requisit lingüístic - CDLPV.* Einesdellengua.com. Recollit 25 de maig de 2021, de <https://einesdellengua.com/Legis/Arxius/Requisit/ep051019.htm>

les emissions de TV3 a territori valencià. La Generalitat va multar repetidament a l'entitat cultural, fins que va cessar les emissions de la cadena catalana⁵⁹. Posteriorment, aquestes multes van ser anul·lades pels tribunals de manera repetitiva⁶⁰.

Finalitzant amb l'aspecte més identitari del govern de Camps i la seua ofensiva anticatalanista, cal assenyalar la deriva judicial que va emprar el consell del PP en contra de les sentències que reconeixen judicialment la unitat de la llengua valenciana i catalana. La primera sentència desfavorable per a Camps va ser la del TS al 2006⁶¹, i a aquesta la van seguir un seguit de sentències on s'afirmava que el valencià i el català eren la mateixa llengua⁶².

Una acció legislativa duta a terme per la presidència de la Generalitat de Camps i d'una manera prou diferenciada respecte del Consell d'Eduardo Zaplana, va ser la voluntat per recuperar el dret civil valencià. El Consell de Camps sí que va complir els seus compromisos en matèria de recuperació del dret foral, ja que a l'11 de juny del 2004, va aprovar la creació de la Comissió de Codificació Civil Valenciana, on es pretenia recuperar i actualitzar el dret civil valencià abolit amb el Decret de Nova Planta al 1707. A l'hora que s'aprovava la creació de la comissió, es feia públic un manifest en favor del dret civil valencià i en contra de l'abolició jurídica que vam patir els valencians i on es reconeixia a la llengua i al dret civil com a productes culturals identificadors per antonomàsia d'un poble⁶³.

La maquinària legislativa del Consell popular pel que fa la recuperació del dret civil, es va activar al 2007 amb l'aprovació de la Llei de Règim Econòmic Matrimonial Valencià, la qual tenia com a objecte "La regulació esmentada es du a terme des de la recuperació del Dret foral civil valencià i el seu desenrotllament i adaptació pertinents als valors i principis constitucionals, així com a les noves demandes socials" (LLEI 10/2007, 2007). No obstant la seua aprovació al 2007, no va entrar en vigor fins al juliol del 2009,

⁵⁹ AGENCIAS. (2011, febrer 18). *El presidente de Acció Cultural culpa a Camps del cese de emisiones de TV3 en Valencia*. 20minutos. <https://www.20minutos.es/noticia/964556/0/cortada/tv3/valencia/>

⁶⁰ Bono, F. (2013, gener 15). *El TSJ anula otra multa de 300.000 euros a Acció Cultural por emitir TV3*. Elpais.com. https://elpais.com/ccaa/2013/01/15/valencia/1358265440_353661.html

⁶¹ Tal dia com hui del 2006, el Tribunal Suprem va sentenciar que valencià i català són la mateixa llengua i va restablir la convalidació. (s. f.). Nosaltrslaveu.cat. Recollit 25 de maig de 2021, de <https://www.nosaltrslaveu.cat/noticia/43998/tal-dia-com-hui-del-2006-tribunal-suprem-va-sentenciar-que-valencia-i-catala-son-mateixa-llengua>

⁶² J., L. O. (2008, juliol 2). *La Justicia reconoce el título de Filología Catalana para oposiciones en Valencia*. 20minutos. <https://www.20minutos.es/noticia/395025/0/catalan/oposiciones/valencia/>

⁶³ Ferrandis, J. (2004, juny 9). *El Consell crea una comisión para recuperar el derecho civil valenciano*. Elpais.com. https://elpais.com/diario/2004/06/10/cvalenciana/1086895087_850215.html

ja que la llei va comportar un conflicte judicial entre el Consell i el Govern de l'Estat, amb un recurs d'inconstitucionalitat presentat pel govern espanyol i que va provocar la modificació de l'articulat per part de la Generalitat⁶⁴.

Una vegada encetat un dels blocs de recuperació normativa del dret foral amb la llei de règim econòmic matrimonial, el va succeir l'aprovació de la anomenada "Llei de custòdia compartida", la llei 5/2011 de relacions familiars dels fills i filles els progenitors dels quals no conviuen. Sembla destacable que aquesta llei fora aprovada amb els vots del PP i Compromís, força aleshores ja constituïda com a coalició entre nacionalistes (BNV) i ecosocialistes, tot i que el PP disposara de majoria absoluta. Aquesta llei també va ser recorreguda al TC per part del govern estatal, socialista, al juliol del 2011, però no va ser derogada fins al 16 de novembre de 2016.

En tercer i últim ordre, ja amb Camps fora de la Generalitat, es va aprovar la llei 5/2012 d'unions de fet formalitzades, tombada amb pel TC a la sentència del 28 d'abril de 2016 i on es va posar de manifest l'ofensiva jurídica del Tribunal Constitucional contra el dret foral valencià, tot i contradient la intenció del legislador.

Aquests intents duts a terme per un Consell ocupat pel Partit Popular, en major part per Camps o per persones pròximes al campisme, mostren un cert biaix autonomista en l'acció legislativa del Consell durant les legislatures VI, VII i part de la VIII. També posen de manifest una batalla jurídica territorial entre un govern de la Generalitat popular i Govern de l'Estat socialista, acompanyats per una interpretació centralista i antiforalista del Tribunal Constitucional⁶⁵.

8.2.2. La reforma de l'Estatut d'Autonomia de 2006

Pel que fa a l'anàlisi de reforma de l'estatut del 2006, tal vegada l'esdeveniment polític més important de la dècada per al nostre autogovern i del que la dreta valenciana

⁶⁴ Tamarit, J., Palao, J., & Verdera, R. (2018). El dret civil valencià: l'assignatura pendent de l'autogovern. *Fundació Nexa*, 12, 56 pp. <https://www.uv.es/seminaridret/sesiones2020/dretcivil/materials01.pdf>

⁶⁵Tamarit, J., Palao, J., & Verdera, R. (2018). El dret civil valencià: l'assignatura pendent de l'autogovern. *Fundació Nexa*, 12, 70-72 pp. <https://www.uv.es/seminaridret/sesiones2020/dretcivil/materials01.pdf>

va ser partícep d'una manera destacable, hem d'assenyalar diferents claus per a comprendre les posicions dels actors implicats dins de la dreta valenciana.

Per una banda, es trobaria el President Camps, líder del Consell i del PP valencià d'aleshores. Per altra, el sector zaplanista, encapçalat per l'expresident Zaplana i qui mantenia una pugna per el poder orgànic del PPCV amb els quadres de Camps. Cal destacar també el paper del PP nacional, encapçalat aleshores per Rajoy i qui devia donar el vistiplau a una reforma de l'Estatut a la que ja es va oposar Aznar. La reforma estatutària es va fer durant un context de crisi territorial, amb una ofensiva ferotge del PP contra l'Estatut català, el President Zapatero i el líder del PSC, Pasqual Maragall. Per tant, semblava un escenari complicat per a una reforma de grans consensos entre populars i socialistes.

Endinsant-nos en els inicis de la reforma i en els antecedents polítics d'aquesta, hem de recordar la posició de Zaplana durant la seua penúltima i última legislatura al cap del Consell, ja que de cara al debat parlamentari a Les Corts, el President es mostrava obert a encetar el debat de l'autogovern, però les reticències del PP nacional el van fer retardar el procés fins al màxim. L'escenari favorable a la reforma es produir amb l'arribada de Camps al Consell a l'any 2003 i amb un canvi de lideratge dels socialistes al 2000 que van portar a Joan Ignasi Pla a la sindicatura dels socialistes valencians a Les Corts. El canvis de lideratge al PSOE i PP estatals, amb Zapatero i Rajoy, també va influir positivament en el canvi de paradigma territorial de les forces del bipartidisme.

Camps i Pla van partir de posicions divergents, ja que el primer promulgava una reforma de mínims i el segon, una reforma més en profunditat. Finalment, a la primera reunió del 4 de novembre del 2004, van acordar unes bases per a la reforma; com van ser l'amplitud i l'ambició de la reforma amb el límit del pacte estatutari de 1982⁶⁶. Aquestes bases es van traslladar a un acord marc on es va pactar no entrar al debat de les senyes d'identitat, és a dir, el preàmbul i el títol primer de l'Estatut, també es va introduir la capacitat de dissoldre plenament Les Corts per part del President i la introducció del marc de referència europeu⁶⁷. El calendari parlamentari es va posar en marxa al desembre del mateix any amb les ponències dels diferents organismes estatutaris, agents socials,

⁶⁶ Martin, J. (2005). *Vista de La reforma del Estatuto de la Comunitat Valenciana*. Cortesgenerales.es. 156 pp. Recollit 25 de maig de 2021, de <https://revista.cortesgenerales.es/rcg/article/view/510/932>

⁶⁷ Cristina Vázquez, J. F. (2004, novembre 3). *Camps y Pla pactan las condiciones para igualar el Estatut a las autonomías históricas*. Elpais.com. https://elpais.com/diario/2004/11/04/cvalenciana/1099599479_850215.html

universitats, experts, etc. El treball en ponència i comissió va finalitzar al maig del 2005 amb la presa en consideració del text per Les Corts i l'aprovació de la proposició de llei l'1 de juliol amb els vots favorables de PP i PSPV, i els desfavorables d'EUPV-Entesa.

Pel que fa al contingut de la reforma estatutària, hem d'assenyalar dos ítems que considerem clau a l'hora d'entendre el paper dels actors polítics conservadors, com són el desenvolupament institucional del País Valencià i la vessant identitària. Respecte les novetats en l'estructura institucional, cal assenyalar la introducció en l'Estatut de dos institucions de la Generalitat molt rellevants, com són l'Acadèmia Valenciana de la Llengua i el Consell Jurídic Consultiu, la creació de l'Agència Tributària valenciana i la creació d'oficines comercials en l'exterior i el comitè valencià per als assumptes europeus. També destacar la capacitat de dissolució de Les Corts per part del President de la Generalitat, el qual equipara al País Valencià amb altres comunitats autònomes considerades històriques com Catalunya, País Basc, Galícia o Andalusia. Des de l'àmbit competencial i tenint en compte la rellevància política d'alguns continguts competencial, cal destacar l'ampliació de competències de la Policia Autonòmica, la competència exclusiva sobre el Dret Civil valencià i la fixació de principis de suficiència, igualtat i solidaritat en termes de finançament autonòmic⁶⁸.

En altre ordre de coses, en termes de identitat podem dir que la reforma estatutària del 2006 és una continuació dels models identitaris de l'aprovació de l'Estatut d'Autonomia de 1982. Els dos partits majoritaris van pactar no obrir el conflicte dels símbols al voltant de la llengua, les senyes d'identitat i el terme emprat per a referir-se al territori valencià. El contingut de la reforma ens deixa un seguit de incorporacions significatives, com van ser: la valencianització dels noms de les institucions del País Valencià, el reconeixement del País Valencià com "nacionalitat històrica" dins de la unitat de la nació espanyola, el reconeixement de l'estatus singular dels valencians en l'exterior, el reconeixement del Reial Monestir de Santa Maria de la Valldigna com a temple espiritual, la recuperació dels continguts corresponents als Furs de l'històric Regne de València d'acord amb la Constitució, la introducció de l'aprovació per referèndum d'una

⁶⁸ *Vista de La reforma del Estatuto de la Comunitat Valenciana.* (s. f.). Cortesgenerales.es. 167-179 pp. Recollit 25 de maig de 2021, de <https://revista.cortesgenerales.es/rcg/article/view/510/932>

futura reforma estatutària i la consideració del valencià com a “llengua pròpia de la Comunitat Valenciana”⁶⁹.

Per tant, d'acord amb el model identitari dels valencians exposat per Ismael Vallés, podem dir que PPCV i PSPV reproduïxen la posició identitària majoritària al Parlament valencià d'aleshores, el d'estatutari estricte. Als dos pols oposats es trobaven EUPV i Coalició Valenciana, els primers partidaris d'un model identitari d'arrel fusteriana i els segons, exponents del blaverisme. En definitiva, a la reforma de l'estatut del 2006 es va imposar el model identitari estatutari estricte, defensat per PP i PSPV en el pacte autonòmic de 1982, encara que aquest es produeix amb una deriva simbòlica en el PPCV cap al blaverisme, per la reiteració d'idioma valencià, mentre que l'afirmació jurídica de la unitat de la llengua en el PSPV-PSOE mitjançant el reconeixement estatutari de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua i del dictamen del Consell Valencià de Cultura, els permet mantindre un principi identitari bàsic per a l'esquerra valenciana, però que, aleshores, ni el Bloc Nacionalista Valencià, ni EUPV, el van veure suficient davant la perpetuació del secessionisme lingüístic amb la denominació de “idioma valencià”⁷⁰.

Des de la perspectiva de l'estudi dels lideratges polític i des del punt de vista polític-institucional, hem de destacar el paper del President Camps com defensor d'un autonomisme amable i respectuós amb la unitat de la nació espanyola, però amb la idea de nivellar el màxim possible al País Valencià a la resta de comunitats històriques. Bon exemple d'açò va ser la introducció de l'anomenada “clàusula Camps”, la que va ser qualificada com una garantia «sui generis» per a poder introduir en el pròxim Estatut, qualsevol competència aconseguida per les futures reformes estatutàries que anaven a dur-se a terme a continuació de la valenciana. No obstant, “des del punt de vista de la tècnica jurídica és més que qüestionable atès que es tracta d'una norma innòcua i insubstancial que, molt lluny del seu propòsit inicial, pot portar a l'absurd d'obligar a iniciar procediment de reforma a diferents actors al mateix temps fins i tot en contra de la mateixa i expressa voluntat estatuent” (Cubas, 2005). Aleshores, es pot dir que la voluntat

⁶⁹Martín, J. (2007). *La polémica identidad de los valencianos: a propósito de las reformas de los Estatutos de Autonomía*. Icps.cat. 29-30 pp. Recollit 25 de maig de 2021, de <https://www.icps.cat/archivos/WorkingPapers/wp258.pdf?noga=1>

⁷⁰Martín, J. (2007). *La polémica identidad de los valencianos: a propósito de las reformas de los Estatutos de Autonomía*. Icps.cat. 32 pp. Recuperado 25 de maig de 2021, de <https://www.icps.cat/archivos/WorkingPapers/wp258.pdf?noga=1>

de Camps va ser la d'introduir una referència simbólico-política que evidenciara el seu lideratge autonomista com a cap de l'autogovern valencià.

Relacionat amb el lideratge polític de Camps, però ara des de la part orgànica del Partit Popular, hem d'assenyalar el seu lideratge autonomista, el qual es contraposa frontalment amb els seus enemics interns del zaplanisme. Hem de recordar que el President Zaplana al 2002 es va pronunciar en contra de la capacitat plena de dissolució de Les Corts, ja que sostenia que podria donar-se un efecte crida a la resta de comunitats autònomes. Aleshores també va reconèixer que des de Madrid no se li va donar el vistiplau a la capacitat de dissolució⁷¹. No obstant, la pèrdua de les eleccions generals per part del PP de Rajoy i el conseqüent ascens frustrat de Zaplana en la política nacional, va provocar que el zaplanisme augmentara la seua bel·ligerància contra l'autonomisme de Camps. El President Zaplana a l'abril del 2005 va firmar "Nosaltres no vam concórrer a les eleccions amb cap reforma estatutària"⁷². Amb la mateixa línia es va referir a la reforma plantejada per Camps i en particular, a la "clàusula Camps", la que va criticar amb l'argument que el País Valencià "no necessita mesurar-se ni comparar-se amb ningú, ni tindre que ser el que altres tinguen que ser"⁷³.

Així mateix, els càrrecs fidels a Zaplana com Ripoll, aleshores President de la Diputació d'Alacant, i Julio de España (President de Les Corts), es van mostrar reticents a la voluntat de Camps i respecte el procés negociador amb el PSPV. El primer va criticar la supressió de la barrera electoral del 5% a l'Estatut, al mateix temps que afirmava que la reforma de l'Estatut valencià trencava amb el discurs de Rajoy sobre la qüestió territorial, significativament reticent davant un context d'oposició al Govern socialista i l'estatut català⁷⁴. No obstant, al setembre del 2005, Rajoy va defensar públicament el model de reforma estatutària que promulgava Camps en contraposició a l'estatut català⁷⁵

⁷¹ País, E. (2002, juny 11). *Zaplana se opone a una reforma del Estatuto que contemple la disolución anticipada de las Cortes*. Elpais.com. https://elpais.com/diario/2002/06/12/cvalenciana/1023909483_850215.html

⁷² Ferrandis, J. (2007, gener 27). *La guerra de Zaplana y Camps llega a la encrucijada*. Elpais.com. https://elpais.com/diario/2007/01/28/espana/1169938810_850215.html

⁷³ Levante-EMV. (2005, octubre 10). *Zaplana evita apoyar el Estatut y dice que la Comunidad no necesita medirse con nadie*. Levante-EMV. <https://www.levante-emv.com/comunitat-valenciana/2005/10/10/zaplana-evita-apoyar-estatut-dice-13828710.html>

⁷⁴ Levante-EMV. (2006, febrer 3). *Presidencia celebra el acuerdo y los zaplanistas critican la cesión sobre el 5%*. Levante-EMV. <https://www.levante-emv.com/comunitat-valenciana/2006/02/03/presidencia-celebra-acuerdo-zaplanistas-critican-13773619.html>

⁷⁵ Levante-EMV. (2005, setembre 18). *Rajoy defiende ante Camps el Estatut frente a otros que «violan la Constitución»*. Levante-EMV. <https://www.levante-emv.com/comunitat-valenciana/2005/09/18/rajoy-defiende-camps-estatut-frente-13838250.html>

El segon, després de registrar-se la proposició de reforma al Congrés, va mostrar la seua insatisfacció amb la reforma i va criticar l'excessiva rapidesa en la tramitació del text a Les Corts, pel que va demanar un dictamen contrari a la reforma de l'estatut (Resolució 215/VI)⁷⁶. Així mateix, el president de Les Corts i els consellers zaplanistes Miguel Peralta i Alicia de Miguel, van demanar que s'estudiara amb més tranquil·litat les modificacions de l'Estatut promogudes per Camps i el PSPV⁷⁷. Fins i tot, Ripoll i Peralta, van instar a Camps a que retirara la reforma en el cas que el PSPV esmenara algun dels aspectes relacionats amb la barrera electoral i les referències al valencià⁷⁸.

Finalment, aquestes desavinences internes es van traduir en la no assistència de Zaplana i els càrrecs més pròxims a la seua figura, a la signatura i presentació de l'acord de reforma de l'Estatut del President Camps i del líder socialista Joan Ignasi Pla. El fet que els dos presidents provincials, Ripoll i Fernando Giner, els representants territorials més forts del zaplanisme d'aleshores, no acudiren a la presentació de l'acord, va semblar més que una mostra de desavinença interna, una mostra de desavinença política i ideològica⁷⁹.

En definitiva, podem dir que la reforma de l'Estatut del 2006 va ser el màxim exponent polític d'autonomisme valencià materialitzat fins a l'actualitat. El fet que aquesta reforma, significativa en termes d'autogovern, fora encapçalada i liderada per Camps al sector conservador, mostra un perfil polític propi, el qual podem denominar com autonomista. A més a més, el lideratge polític intern i la capacitat de convicció a Madrid, dins d'un context d'oposició popular i de crispació territorial, es podria arribar a considerar com una destacable fita política. Especialment si tenim en compte que a les eleccions posteriors a l'aprovació de la reforma estatutària, el PP valencià de Camps va aconseguir el millor resultat de la seua història al País Valencià.

⁷⁶ Martínez, L. D. (2005, juliol 5). *De España dice que el Estatuto no le satisface tras llevarlo al Congreso*. Elpais.com. https://elpais.com/diario/2005/07/06/cvalenciana/1120677486_850215.html

⁷⁷ El Confidencial. (2005, març 28). *Elconfidencial.com*. Recuperado 25 de mayo de 2021, de https://www.elconfidencial.com/espana/2005-04-28/francisco-camps-mas-cerca-del-psoe-que-de-los-zaplanistas-en-la-reforma-del-estatuto-valenciano_250859/

⁷⁸ Ferrandis, J. (2006, gener 27). *Los zaplanistas instan a Camps a retirar la reforma*. Elpais.com. https://elpais.com/diario/2006/01/28/cvalenciana/1138479477_850215.html

⁷⁹ Efe. (2005, maig 30). *Los «zaplanistas» no acuden a la firma para la reforma del Estatuto valenciano*. Última Hora. <https://www.ultimahora.es/noticias/nacional/2005/05/30/599597/zaplanistas-acuden-firma-para-reforma-del-estatuto-valenciano.html>

8.2.3. Activitat parlamentària els ítems polític-identitaris del PP de Camps

Internant-nos en l'activitat parlamentària del PP de Camps durant les legislatures VI i VII, ens trobem amb diversos ítems i estratègies polític-identitàries exemplificades en debats, interpel·lacions, preguntes i votacions. Els diferents temes de debat polític que podem considerar dins de l'eix identitari podrien resumir-se en la crisi política provocada pel Pla Hidrològic Nacional, la deriva judicial del Consell sobre el secessionisme lingüístic, el debat sobre les senyes d'identitat on podríem incorporar la llengua, la supressió de TV3 al País Valencià i les polèmiques amb el govern socialista espanyol i el tripartit català.

En primer lloc, la qüestió de l'aigua i el PHN va ser un pilar fonamental a l'hora de treure rèdit polític d'una qüestió territorial amb molt de simbolisme identitari. L'estratègia del PP valencià es produeix en un context electoral de comicis autonòmics i on el relleu de Zaplana amb l'entrada de Camps es devia de materialitzar. L'estratègia estableix un eix de conflicte polític entre territoris governats pel PSOE i els governats pel PP, amb una intenció evident d'atribuir-se un cert autonomisme, deixant al PSPV com a "traïdors" i desgastant el candidat socialista a la presidència del Govern, Zapatero. Aquestes intencions del PP van tindre repercussió politicoinstitucional, ja que el PP de Camps va aprofitar políticament tota la polèmica que girava al voltant del PHN.

Seguint un ordre cronològic, al febrer del 2003, el PP treia endavant una resolució a Les Corts on s'adheria a la manifestació en recolzament del PHN i del transvasament de l'Ebre⁸⁰. Posteriorment, ja amb Zapatero al poder i durant la seua primera legislatura, el PPCV, durant la VI i VII legislatura, va portar al Ple fins a tres qüestions d'interès general sobre el PHN i l'Ebre, a l'abril del 2005⁸¹, al febrer del 2007⁸² i al febrer del 2008⁸³. No obstant, des de la vessant institucional, l'acció política més transcendental va

⁸⁰ Resolució 211/V sobre suport i adhesió a la manifestació a favor del Pla Hidrològic Nacional i del transvasament de l'Ebre a la Comunitat Valenciana, que dimana de la voluntat de la societat civil valenciana, aprovada pel Ple de les Corts Valencianes, en la sessió extraordinària del dia 31 de gener de 2003.

⁸¹ Les Corts Valencianes (2005, abril 21). *Qüestió d'interès general*. Cortsvalencianes.es. https://www.cortsvalencianes.es/sites/default/files/migrated/question-interest/doc/ds84_psoe.pdf

⁸² Les Corts Valencianes. (2007, agost 2). *Qüestió d'interès general*. Cortsvalencianes.es. <https://www.cortsvalencianes.es/sites/default/files/migrated/question-interest/doc/ds175pp.pdf>

⁸³ Les Corts Valencianes. (2008, febrer 21). *Qüestió d'interès general*. Cortsvalencianes.es. https://www.cortsvalencianes.es/sites/default/files/migrated/question-interest/doc/dsp_27_pp.pdf

ser la inclusió de l'article 17 de l'Estatut d'Autonomia⁸⁴, on es reconeixia el dret a la redistribució de l'aigua sobrant de conques excedentàries. Tot i que va ser declarat com a constitucional a la STC 247/2007⁸⁵, l'article no va tindre cap eficàcia jurídica. Així, el PP de Camps va institucionalitzar el "Aigua per a tots", una qüestió política explotada dins de cleavage centre/perifèria i el marc regionalista del PP de Camps.

En segon lloc, ens referim al bloc identitari al voltant de la llengua, un bloc amb diverses arestes, ja que el de la llengua, és un element amb molts fronts polítics oberts pel PPCV durant la pràctica totalitat de la seua vida política i concretament, durant la legislatura del PP de Camps. Per una banda, la qüestió del nom de la llengua va ser una de les banderes polítiques del PP valencià, així es va demostrar amb les interaccions del Consell de Camps amb l'AVL. La més rellevant va ser la polèmica sorgida a partir d'un Ple de l'acadèmia on el Conseller Font de Mora va irrompre per a tombar un dictamen favorable a la unitat de la llengua promulgat pels propis acadèmics⁸⁶. Sobre aquesta qüestió va preguntar el síndic socialista, Joan Ignasi Pla, el qual va rebre la ratificació de la posició secessionista de Camps⁸⁷ afirmant que la denominació de la llengua era una qüestió innegociable. Sembla destacable també, les referències continuades a l'anticatalanisme per part del PP de Camps, ja que així ho demostren les reiterades intervencions dirigides cap a EUPV pel que fa a la unitat de la llengua, criticant el seu posicionament "catalanista"⁸⁸.

En tercer i últim lloc, lligat amb l'anterior però ara referint-nos a les senyes d'identitat, es trobaria l'ofensiva contra la Generalitat de Catalunya amb la intenció d'apel·lar, de nou, a les senyes d'identitat, i de pas, atacar la complicitat del govern central de Zapatero. Bon exemple d'aquesta estratègia van ser les qüestions d'interès general portades a Les Corts per part dels populars, on primer, criticaven la proposta de

⁸⁴ Art. 17.1 "Es garanteix el dret dels valencians i valencianes a disposar de l'abastiment suficient d'aigua de qualitat. Igualment, es reconeix el dret de redistribució dels sobrants d'aigües de conques excedentàries atenent criteris de sostenibilitat d'acord amb la Constitució i la legislació estatal.

Els ciutadans i ciutadanes valencians tenen dret a gaudir d'una quantitat d'aigua de qualitat, suficient i segura, per atendre les seues necessitats de consum humà i per a poder desenrotllar les seues activitats econòmiques i socials d'acord amb la llei".

⁸⁵ *Sistema HJ - Resolución: Sentencia 247/2007*. (s. f.). Tribunalconstitucional.es. Recuperado 25 de mayo de 2021, de <http://hj.tribunalconstitucional.es/es-ES/Resolucion/Show/6214>

⁸⁶ Levante EMV. (2004, desembre 23). El Consell fuerza a Figueres a impedir que la AVL debata el dictamen de la unidad lingüística *Levante*, 23.12.2004 <https://www.einesdellengua.com/Legis/Arxiu/AVL/0412dictamen.htm>

⁸⁷ Les Corts Valencianes. (2005a, febrer 17). *Qüestió d'interès general*. Cortsvalencianes.es. <https://www.cortsvalencianes.es/sites/default/files/migrated/question-interest/doc/ds74psoe.pdf>

⁸⁸ Les Corts Valencianes. (2004, setembre 14). *Qüestió d'interès general*. Cortsvalencianes.es. <https://www.cortsvalencianes.es/sites/default/files/migrated/question-interest/doc/ds57entesa.pdf>

“Macroregió” del President Maragall⁸⁹, i segon, quan van introduir al debat polític nacional la polèmica respecte la versió valenciana i no catalana de la Constitució Europea⁹⁰. Per altra banda, també va ser reiterativa la posició del PP respecte TV3, ja que, repetidament s’oposava a la reciprocitat entre TV3 i Canal 9⁹¹ i, finalment, el Consell popular va convertir en acció política la seua ofensiva parlamentaria contra la televisió catalana, quan al 2011 va suprimir l’emissió d’aquesta televisió a tot el País Valencià⁹².

Per tant, podem dir que el PP de Camps va portar a les institucions, qualsevol debat, acció política o polèmica que podria sorgir al voltant de la llengua i les senyes d’identitat valencianes. Aquesta estratègia es va incrementar durant un període polític on podrien retroalimentar el debat identitari al voltant dels atacs al govern socialista, el govern català i per tant, al principal rival polític del PPCV, el Partit Socialista del País Valencià.

9. El marc identitari del conservadorisme valencià al nou multipartidisme.

9.1. Posicionaments dels partits conservadors durant el govern del Botànic.

Amb les eleccions autonòmiques del 2015 es va produir la caiguda del bipartidisme imperfecte i el sorgiment d’un multipartidisme que va fragmentar el sistema de partits valencià i per tant, l’espai polític conservador. Les eleccions del dèneu van fragmentar encara més el sistema de partits, ja que la força d’extrema-dreta, VOX, i EUPV van entrar a Les Corts. Les primeres eleccions d’aquest nou cicle polític van donar el govern a l’esquerra formada pel PSPV-PSOE i Compromís, al que després s’afegirien Podem i EUPV. Aquestes quatre forces polítiques estan integrades per diferents partits, faccions i per tant, per diferents sensibilitats identitàries, les quals van des del fusterianisme clàssic i la seua revisió, fins a l’estatutarisme estricte. Per contra, els partits de l’oposició representen posicions polítiques i identitàries completament diferents, ja

⁸⁹ Les Corts Valencianes. (2003, febrer 10). *Questió d’interès general*. Cortsvalencianes.es. <https://www.cortsvalencianes.es/sites/default/files/migrated/question-interest/doc/ds12pp.pdf>

⁹⁰ Les Corts Valencianes. (2005, novembre 24). *Questió d’interès general*. Cortsvalencianes.es. <https://www.cortsvalencianes.es/sites/default/files/migrated/question-interest/doc/ds114pp.pdf>

⁹¹ Europa Press. (2009, maig 28). *El PP rechaza en las Corts la reciprocidad entre TV3 y Canal 9 en la Comunitat*. Levante-EMV. <https://www.levante-emv.com/comunitat-valenciana/2009/05/28/pp-rechaza-corts-reciprocidad-tv3-13257780.html>

⁹² Valencia, S. P. (2011, febrer 18). *TV3 deja de emitir en la C. Valenciana tras 28 años por las denuncias del Consell*. Levante-EMV. <https://www.levante-emv.com/comunitat-valenciana/2011/02/18/tv3-deja-emitir-c-valenciana-13081534.html>

que PP, Ciutadans i VOX, actualment, les tres forces responen als ítems identitaris de l'estatutari estricte, el blaverisme i l'espanyolisme uniformista.

Tal vegada, podem dir que les tres forces conservadores presenten característiques politico-identitàries pròpies del blaverisme, ja que durant el present període de govern del Botànic, l'anticatalanisme ha sigut un dels eixos de confrontació política més pronunciat pels tres partits. A continuació, ens endinsarem en l'anàlisi politicoinstitucional de la legislatura i mitja del govern progressista al País Valencià, per tal d'observar la posició identitària de les tres forces polítiques conservadores.

En primer lloc, una de les primeres lleis derogades per les forces del Botànic, va ser la Llei 6/2015, de 2 d'abril, de la Generalitat, de reconeixement, protecció i promoció de les senyes d'identitat del poble valencià⁹³, la qual va ser aprovada en solitari pel PPCV. Aquesta derogació es va produir amb els vot de l'esquerra i part dels de Ciutadans, qui va dividir el seu vot entre el sí i l'abstenció⁹⁴. Posteriorment, al maig del 2016, el grup popular presentava la Proposició de Llei de reconeixement, protecció i promoció de les senyes d'identitat del poble valencià⁹⁵. Aquesta proposició de llei tornava a incidir a la llei aprovada al 2015 pels populars, pel que a l'article 21.3 reconeixia l'oficialitat dels títols "acadèmics" expedits per la Reial Acadèmia de Cultura Valenciana i per l'entitat cultural Lo Rat Penat⁹⁶, dos entitats secessionistes lingüístiques, anticatalanistes i símbols institucionals del blaverisme.

Altre període de confrontació va ser el que es va produir al voltant de l'aprovació de la Llei 4/2018, de 21 de febrer, de la Generalitat, per la qual es regula i promou el plurilingüisme en el sistema educatiu valencià⁹⁷. Aquesta llei va ser rebutjada pel Partit

⁹³BOCV. (2015 10). Proposició de Llei Proposició de llei sobre la derogació de la Llei 6/2015, de 2 d'abril, de la Generalitat, de reconeixement, protecció i promoció de les senyes d'identitat del poble valencià. Cortsvalencianes.es.

https://www.cortsvalencianes.es/sites/default/files/migrated/initiatives/doc/bocv_30_1.pdf

⁹⁴ EFE. (2016, gener 14). *Les Corts deroga la ley de Señas de Identidad que entró en vigor hace nueve meses con el voto dividido de Ciudadanos*. Las Provincias. <https://www.lasprovincias.es/politica/201601/14/corts-deroga-senas-identidad-20160114124406.html>

⁹⁵ Valencianes, L. C. (2016, octubre 5). *Proposició de Llei de reconeixement, protecció i promoció de les senyes d'identitat del poble valencià*. Cortsvalencianes.es. https://www.cortsvalencianes.es/sites/default/files/migrated/initiatives/doc/proposicio_senyes_d_identitat_0.pdf

⁹⁶ Art. 21.3: Aquesta llei reconeix la capacitat docent i de certificació que desenvolupen o puguen desenvolupar la Reial Acadèmia de Cultura Valenciana i l'associació cultural Lo Rat Penat en la divulgació i la defensa de les senyes d'identitat del poble valencià i, en especial, de la llengua valenciana. A aquests efectes s'homologuen els títols expedits per Lo Rat Penat o per la RACV als de l'Escola Oficial d'Idiomes.

⁹⁷ Corts Valencianes. (2018, juny 2). *Llei 4/2018 de la Generalitat, per la qual es regula i promou el plurilingüisme en el sistema educatiu valencià*. Cortsvalencianes.es. https://www.cortsvalencianes.es/sites/default/files/migrated/publication/doc/lleis_4_2018_0.pdf

Popular i per Ciutadans, fins i tot, els primers van anunciar que la recurririen al Tribunal Constitucional⁹⁸. Ambdós partits es van oposar a la llei amb els arguments contraris a la suposada imposició del valencià en les zones castellanoparlants i a la negació de la llibertat d'elecció dels pares. A més, Ciutadans ha demanat la exempció de l'ensenyament en valencià a les zones castellanoparlants del territori valencià⁹⁹. VOX, per la seua banda, també s'ha posicionat obertament en contra a la llei de plurilingüisme, ja que ha reiterat la seua voluntat de derogar la llei¹⁰⁰.

L'últim enfrontament institucional al voltant d'una qüestió politico-identitària, es va donar amb l'aprovació de la Llei 4/2021, de 16 d'abril, de la Generalitat, de la Funció Pública Valenciana¹⁰¹, ja que aquesta incorpora l'anomenat "requisit lingüístic" pel que s'estableix el coneixement del valencià com a requisit per a l'ingrés a l'administració pública valenciana. Els tres partits conservadors, s'han oposat, en bloc, a l'aprovació d'aquest requisit, al·legant imposició lingüística¹⁰².

No obstant, la iniciativa legislativa que promou la recuperació del dret foral valencià, sí que ha rebut el suport d'un sector del bloc conservador valencià, ja que el Partit Popular, de manera conjunta amb el Partit Socialista, Compromís i Unides Podem, van aprovar la Proposició de Llei de modificació de la disposició addicional segona de la Constitució espanyola, per a la reintegració efectiva del dret civil valencià¹⁰³. VOX i Ciutadans, per la seua banda, es van oposar argumentant els primers que no poden

⁹⁸ Redacción. (2020, gener 17). *El PP estudia una vía «con muchas posibilidades» para recurrir ante el Tribunal Constitucional la Ley de Plurilingüismo*. La Vanguardia. <https://www.lavanguardia.com/local/valencia/20200117/472930495396/el-pp-estudia-una-via-con-muchas-posibilidades-para-recurrir-ante-el-tribunal-constitucional-la-ley-de-plurilinguismo.html>

⁹⁹ Ediciones Plaza, S. L. (s. f.). *Ciudadanos pide una moratoria a la ley de plurilingüismo en zonas castellanohablantes*. Valenciaplaza.com. Recuperado 26 de mayo de 2021, de <https://valenciaplaza.com/ciudadanos-pide-una-moratoria-a-la-ley-de-plurilinguismo-en-zonas-castellanohablantes>

¹⁰⁰ Redacción. (2021, marzo 11). *Llanos Massó (VOX) acusa a Marzà de coaccionar a los padres que no quieren que sus hijos estudien en valenciano*. El Periódico de Aquí. <https://www.elperiodicodeaqui.com/epda-noticias/llanos-masso-vox-acusa-a-marza-de-coaccionar-a-los-padres-que-no-quieren-que-sus-hijos-estudien-en-valenciano/242273>

¹⁰¹ Llei 4/2021, de 16 d'abril, de la Generalitat, de la Funció Pública Valenciana https://dogv.gva.es/datos/2021/04/20/pdf/2021_3988.pdf

¹⁰² Enguix, S. (2020, octubre 14). *El PP, Cs y Vox cargan contra el requisito del valenciano en la administración pública*. La Vanguardia. <https://www.lavanguardia.com/local/valencia/20201014/484082910499/pp-ciudadanos-vox-contra-ley-funcion-publica-requisito-valenciano-administracion.html>

¹⁰³ Valencianes, L. C. (2019, maig 17). Proposició de Llei de modificació de la disposició addicional segona de la Constitució Espanyola per a la reintegració efectiva del dret civil valencià. Cortsvalencianes.es. <https://www.cortsvalencianes.es/sites/default/files/initiative/doc/CONSTITUCIO.pdf>

recolzar major autogovern, mentre que els segons apel·laven a la igualtat de tots els espanyols en matèria de drets¹⁰⁴.

Altra qüestió relacionada amb el poder institucional del País Valencià i el seu paper dins de l'Estat, i que recull un major consens, és la que gira al voltant de la reivindicació d'un finançament just per al territori valencià. Aquesta reivindicació va recollir els suports de tots els partits polítics durant la IX legislatura, després d'aprovar-se una declaració institucional a Les Corts¹⁰⁵. No obstant això, aquest consens es va trencar amb l'entrada de VOX al parlament valencià, ja que aquest partit es va oposar a instar a l'executiu central a presentar una proposta de reforma del sistema de finançament¹⁰⁶.

Podem dir, doncs, que l'eix identitari valencià no s'ha vist activat en gran mida pels partits del Govern del Botànic, ja que són escassos els debats polítics que es poden fixar al voltant de la identitat valenciana o les institucions valencianes. El debat identitari sembla trobar-se latent a Les Corts Valencianes i a la resta d'institucions, els nous actors polítics conservadors han tingut que prendre posició sobre aquesta qüestió en un curt període de temps.

9.2. Ciutadans i VOX, dos nous actors polítics a la batalla identitària valenciana

Endinsant-nos en les propostes, posicionaments i iniciatives presentades pels grups Ciutadans i VOX al voltant de la identitat dels valencians i valencianes, ens referirem a les bases de les seues propostes i a la translació institucional d'aquestes a la vida política valenciana.

Per una banda i pel que fa al partit Ciutadans, és un partit que si bé en un principi no es posicionava gaire al respecte de la identitat dels valencians i el conflicte lingüístic, progressivament ha anat prenent partit sobre la qüestió identitària. L'estratègia política

¹⁰⁴ Europa Press. (2019, setembre25). *Ciudadanos y Vox se oponen a la reivindicación del derecho civil valenciano*. El Mundo. <https://www.elmundo.es/comunidad-valenciana/2019/09/25/5d8b43c321efa07e548b458e.html>

¹⁰⁵ Corts Valencianes. (2019, gener 17). *Declaració institucional per un finançament just per a la Comunitat Valenciana*. Cortsvalencianes.es. <https://www.cortsvalencianes.es/sites/default/files/publication/doc/2019.01.17b.pdf>

¹⁰⁶ Redacción. (2020, febrer 19). *Les Corts Valencianes piden nueva financiación autonómica antes de septiembre*. La Vanguardia. <https://www.lavanguardia.com/politica/20200219/473660277079/les-corts-valencianes-piden-nueva-financiacion-autonomica-antes-de-septiembre.html>

de Ciutadans en aquesta matèria es pot resumir en diversos ítems. Primer, Ciutadans s'oposa radicalment als idearis nacionalistes que tenen presència al govern del Botànic i altres institucions del país. Per tant, s'oposa a la promoció d'entitats de la societat civil que promouen una idea de nacionalitat valenciana, en especial a la promoció econòmica d'unes determinades entitats considerades com "catalanistes"¹⁰⁷. Segon, respecte al posicionament en el conflicte lingüístic mantenen un posicionament ambigu, ja que marquen certes diferències amb el PP. Encara que afirmen la seua posició secessionista respecte a la unitat de la llengua, mostren el seu respecte al posicionament dels experts de l'AVL¹⁰⁸. Tercer, mantenen certs lligams polítics i ideològics amb entitats culturals secessionistes i anticatalanistes com Lo Rat Penat¹⁰⁹. Finalment, respecte a l'autogovern, mostren una posició anti-autonomista i congruent a tot l'Estat, posicionant-se en contra de les diferències jurídiques del dret foral valencià i de la promoció de l'ensenyament en valencià, al·ludint a la igualtat de tots els espanyols i a la llibertat d'elecció.

Per altra banda, pel que fa al partit VOX, són un partit considerat d'extremadreta, el qual es situa dins d'un model identitari nacionalista espanyol, encara que al País Valencià presenta algunes singularitats. Les seues propostes polítiques es resumeixen en: Primer, negació de l'autogovern a tot l'Estat i oposició frontal a totes les accions encaminades a l'ampliació de l'autonomia. Segon, reconeixement de la regió valenciana com a regió històrica i reconeguda com a Regne de València. Tercer, reconeixement de les senyes d'identitat regionals valencianes de manera simultània amb les senyes identitàries espanyoles. Quart, defensa del secessionisme lingüístic, reconeixement polític de la Real Acadèmia de Cultura Valenciana, de Lo Rat Penat i de les Normes de El Puig. A la vegada, defensen el que en la pràctica suposa l'abolició i posterior derogació de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua. Per últim, promouen la retirada de dotacions

107 Redacción. (2020, juliol 2). Ciudadanos censura que Ribó reanude los convenios con entidades catalanistas. *La Vanguardia*.
<https://www.lavanguardia.com/politica/20200702/482054872572/ciudadanos-censura-que-ribo-reanude-los-convenios-con-entidades-catalanistas.html>

108 Ediciones Plaza, S. L. (s. f.-a). Cantó: «Valenciano y catalán no son lo mismo, pero respeto la AVL». Valenciaplaza.com. Recollit 26 de maig de 2021, de <https://valenciaplaza.com/canto-valenciano-y-catalan-no-son-lo-mismo-pero-respeto-la-avl>

109 Giner pide "respeto a lo que representa Lo Rat Penat". (2017, juny 10). Ciudadanos-cs.org. Recollit 26 de maig de 2021, de <http://ayuntamiento-valencia.ciudadanos-cs.org/2017/10/06/giner-pide-respeto-a-lo-que-representa-lo-rat-penat/>

econòmiques a entitats cíviques i culturals que promoguen una idea de país diferent a la del Regne de València i a l'establida a l'Estatut d'Autonomia¹¹⁰.

Per tant, referint-nos als cinc models identitestatutarris, podem dir que, per part de Ciutadans, es segueix un model polític-identitari que va des de l'estatutari estricte, ja que defensa el marc constitucional que propugna l'Estatut d'Autonomia. Però, manté certs posicionaments pròxims al blaverisme per la seua proposta anticatalanista i oposada a la idea nacionalista que es defensa des del fusterianisme i la seua revisió. A la vegada, també presenta molts ítems de l'espanyolisme uniformista constitucional, ja que les seues propostes antiautonomistes i la seua oposició a la promoció de l'ensenyament en valencià el aproximen a una posició uniformista. Pel que fa a VOX, el podem situar d'una manera més evident en els postulats del model uniformista espanyol joseantoniano i el constitucional, a la vegada que a l'eix identitari també es podria situar al blaverisme. VOX conjuga la seua oposició a l'autogovern i a l'Estat de les autonomies reflectit a l'Estatut i a la Constitució, amb el reconeixement de les institucions i els ítems identitaris propis del blaverisme.

10. Conclusions:

S'ha constatat la importància determinats processos polítics com la Transició a la democràcia i la creació de l'Estat de les autonomies en la conformació institucional del País Valencià. Els actors d'aquell moment polític van prendre partit a l'hora de crear unes institucions democràtiques que hui en dia continuen vigents. Eixe procés polític, no pacífic des del punt de vista social i polític, ha jugat un paper fonamental en la vida política valenciana. Precisament, el fet de que aquell procés d'accés a la democràcia i a l'autonomia, patira un seguit d'entrebancs, ha permès una continuïtat d'un conflicte polític-identitari latent i que ha afectat en gran mida a les institucions democràtiques del país.

Hem d'assenyalar també, que els eixos de conflicte sorgits d'aquella batalla per veure qui imposava el seu model polític i identitari, s'han anat reproduint al llarg del

¹¹⁰ Las Provincias. (2019, abril 25). *Programa electoral de Vox en Valencia para las elecciones autonómicas de 2019*. Las Provincias. <https://www.lasprovincias.es/elecciones/autonomicas-municipales/vox-programa-electoral-elecciones-autonomicas-valencia-ideas-20190425090922-nt.html>

temps i s'han mantinguts d'una manera significativament continuada fins a l'actualitat. Aquests eixos de conflicte han tingut una especial transcendència en la conformació política del bloc conservador valencià, ja que existeixen similituds evidents en els idearis polítics i identitaris dels quadres polítics conservadors de la Transició i els que han format part de la història política del país fins a l'actualitat. Els mateixos eixos, de la mateixa manera que han transcendit en diferents sigles i figures polítiques valencianes, han jugat un paper fonamental en l'esdevindre de les institucions polítiques del país. Les institucions han perpetuat els eixos de conflicte i els ítems identitaris que es van posar de manifest a la Transició. Aquesta continuïtat històrico-institucional d'aquests models identitaris oposats entre sí mateixos, respon a una translació d'idees, de propostes i de programes polítics, les quals s'han anat traduint en lleis, estatuts, reglaments i en determinades accions polítiques que han perpetuat aquesta batalla política per la imposició d'un relat identitari que té els seus orígens en la fundació de l'antic Regne de València i que va viure el seu punt d'inflexió amb la pèrdua de les seues normes i institucions davant un poder polític que hui en dia conforma l'Estat Espanyol.

Després d'haver realitzat un anàlisi dels processos polítics més importants en la història política i democràtica del País Valencià, la consegüent estructura institucional valenciana i la conformació de identitats polítiques al voltant d'aquesta estructura, assenyalarem un seguit de conclusions que ens permetrà respondre a les qüestions plantejades a l'inici de la investigació.

En primer lloc, podem dir que la transició política i la via valenciana a l'autonomia són el procés polític clau en la conformació i creació de l'estructura institucional del País Valencià. Una estructura com a productora d'interessos individuals i col·lectius, els quals són una base per al canvi institucional valencià. La via valenciana a l'autonomia i, en concret, la Batalla de València, va institucionalitzar certes idees i símbols al País Valencià. Les senyes d'identitat, el secessionisme lingüístic i la lluita per l'hegemonia d'un relat identitari valencianista, van tindre un reflex institucional durant la conformació de la democràcia i l'autogovern valencià. La batalla de València es troba institucionalitzada al sistema polític valencià.

Així mateix, en segon lloc, destacar com els eixos del ideari valencianista conservador s'activen al voltant de la relació entre idea i institució. Per tant, afirmem que existeix una relació directa entre el secessionisme lingüístic i la consideració de "idioma valencià" establerta a l'Estatut d'Autonomia, el rang institucional de la Real Acadèmia

de Cultura Valenciana o el tracte polític-institucional d'una entitat com Lo Rat Penat. De la mateixa manera que ocorre de forma negativa respecte a les "institucions" pròximes a la unitat de la llengua, com els atacs polítics a l'Acadèmia Valenciana de la Llengua, TV3, a l'entitat Acció Cultural del País Valencià i a institucions polítiques com la Generalitat de Catalunya en diferents moments polítics. Per tant, cal destacar la importància de les idees i els símbols, els quals es situen en cinc models polític-identitaris, com a pilars fonamentals en la creació de les institucions polítiques que han condicionat la producció normativa i l'acció de govern de les formacions polítiques conservadores. El simbolisme i els sentiments identitaris tenen i han tingut una gran importància a l'hora de dur a terme la tasca executiva i legislativa a la política valenciana, tant des de la vessant del conflicte identitari, com la del conflicte d'interessos. Aquest fet ha provocat una translació entre idees i institucions, especialment visibles a l'espai polític conservador.

En tercer lloc, assenyalar que la reforma de l'Estatut de 2006 va posar de manifest la confirmació de la Teoria del *path dependence*, ja que un model institucional com l'estatutari de 1982, a partir del qual es va fer la reforma del 2006, va afavorir els interessos dels actors representants d'un model identitari estatutari estricte sobre els del valencianisme progressista. Aquesta reforma es va fer sobre les bases d'un Estatut, el qual, des del punt de vista del valencianisme polític d'arrel fusteriana d'aquell moment, va ser considerat com a insuficient a l'hora de la recuperació de l'autogovern vigent abans del Decret de Nova Planta. La denominació de "idioma" de la llengua valenciana i la incorporació de l'AVL a l'Estatut, són la mostra paradoxal dels beneficis a aquests interessos representats pel PPCV i el PSPV-PSOE.

En quart lloc, hem de fer referència a la importància dels lideratges polítics en la conformació institucional de l'autogovern valencià. Primer, la imposició del sector d'Emilio Attard a UCD i la seua estratègia anticatalanista durant el procés d'accés a l'autonomia, va provocar un retard en l'arribada de l'autogovern i un menyspreu en el contingut del mateix. Segon, el lideratge de Lizondo a Unió Valenciana va jugar un paper fonamental en la conformació del govern de coalició entre PP i UV, clau en la història política del valencianisme conservador. Tercer, la batalla orgànica al PP entre el lideratge zaplanista i el campsista, presenta diverses explicacions en clau identitària com a esdeveniment polític fonamental per a l'acció política del PP en els últims anys en termes de valencianisme. Quart, el lideratge de Camps caracteritzat pel autonomisme amable, el

valencianisme simbòlic i l'exaltació de l'anticatalanisme polític, va produir certs avanços en diferents qüestions que tenen relació amb l'autogovern (dret civil, singularitat, atribucions, etc.). Finalment, l'actual mancança d'un lideratge fort al conservadorisme valencià, ha provocat una certa desactivació dels trets característics del valencianisme conservador a les tres forces amb representació al parlament valencià (PP, C's i VOX).

En cinquè lloc, cal destacar la importància política que ha tingut per a l'esdevindre del sistema polític valencià, l'absorció d'Unió Valenciana per part del Partit Popular. L'aglutinament de quadres, posicions polítiques i relacions amb determinades entitats i institucions del blaverisme, ha permès conduir l'eix identitari i l'eix centre/perifèria en benefici de l'estabilitat del bloc conservador i l'hegemonia del Partit Popular al País Valencià.

En sisè lloc, l'estratègia político-identitària del PP de Camps durant la seua primera i segona legislatura, respon a una xarxa politico-institucional on entren en joc l'eix centre/perifèria i l'eix identitari. Els diferents fronts polítics institucionals protagonitzats pel PP valencià amb el tripartit català i el govern central durant l'estança de Zapatero a Moncloa, es llegeixen en clau identitària. Per una banda, es produeix una exaltació d'un autonomisme conservador front a un govern central socialista en les polèmiques que tenen a veure amb el Pla Hidrològic Nacional. Per altra, aquesta exaltació autonomista amb una vessant anticatalanista, què es va posar de manifest amb les suposades ingerències d'una Generalitat de Catalunya governada pel catalanisme d'esquerres. En definitiva, dues estratègies dutes a terme amb un objectiu comú, castigar a l'oposició valenciana dins d'uns eixos polítics incòmodes en aquell moment per a l'esquerra.

En setè lloc, referint-nos a l'actualitat, hem d'assenyalar que les tres forces polítiques conservadores valencianes, es mouen al voltant dels models identitaris: estatutari estricte, blaverisme i uniformisme espanyolista constitucional i joseantoniano. No obstant, les tres forces ho fan amb algunes diferències entre sí mateix. Però, PP, VOX i C's representen la continuïtat d'un paradigma polític-institucional del blaverisme, caracteritzat per l'exaltació del secessionisme lingüístic i de les senyes d'identitat, l'ofensiva política cap a les entitats i partits unitaristes o d'arrel fusteriana i, un respecte i simpatia cap a les entitats i institucions referents del blaverisme i secessionisme (RACV i Lo Rat Penat).

En vuitè i últim lloc, hem de dir que en l'actualitat ens trobem davant un eix identitari alentit per l'escassa incidència política del govern del Botànic sobre aspectes que tenen a veure amb el valencianisme polític i cultural. Aquest eix només s'ha activat de manera conjuntural com a conseqüència del Procés independentista català i amb un viratge cap a posicions uniformistes espanyolistes, ja que els partits de la dreta han emprat l'estratègia anticatalanista durant una part del període executiu del Botànic però mantenint posicions uniformistes en termes de llengua i autogovern.

En definitiva, la història político-institucional del País Valencià té una gran rellevància a l'hora d'entendre l'estructuració identitària del valencianisme polític en el sistema de partits valencià. La institucionalització d'un conflicte identitari transcorregut durant el final del franquisme i el inici de la democràcia, ha marcat la història política valenciana i l'esdevindre del nostre autogovern.

11. Bibliografía

- A., C. (2018, maig 23). Los 13 casos de corrupción que han salpicado al PPCV. Levante-EMV. <https://www.levante-emv.com/comunitat-valenciana/2018/05/23/13-casos-corrupcion-han-salpicado-11942997.html>
- Abrao, J. S. (2007). Nacionalismo cultural y político: la doble cara de un proyecto único, Catalunya. Barcelona: Universitat de Barcelona. Recollit de <https://dialnet.unirioja.es/servlet/tesis?codigo=3965>
- Agencias. (2011, febrer 18). El presidente de Acció Cultural culpa a Camps del cese de emisiones de TV3 en Valencia. 20minutos. <https://www.20minutos.es/noticia/964556/0/cortada/tv3/valencia/>
- Alberola, P. (2002). Estratègies polítiques i identitat col·lectiva al País Valencià. Revista Catalana de Sociologia, 7-26 pp. Recollit de <https://www.raco.cat/index.php/RevistaSociologia/article/view/15544>
- Alfons, E. (2004). La política lingüística del PP al País Valencià: anàlisi de la legislació de 1995 a 2003. Gencat.cat. Recollit de <http://revistes.eapc.gencat.cat/index.php/rld/article/viewFile/735/n41-esteve-ca.pdf>
- Bautista Romero, K. S. (2018). Nación y nacionalismo en Herder. Universidad Santo Tomás. Baydal, V. (2016). Els valencians, des de quan són valencians? Catarroja: Afers.
- BOCV. (5/11/2015). Proposició de Llei. Cortsvalencianes.es. https://www.cortsvalencianes.es/sites/default/files/migrated/initiatives/doc/bocv_30_1.pdf
- Bodoque, A. (2000). Partits i conformació d'elits polítiques autonòmiques: Transició política i partits polítics al País Valencià. Institut de Ciències Polítiques i Socials, 1-36. Recollit de <https://www.corteidh.or.cr/tablas/13336.pdf>
- Bodoque, A. (2009). Unió Valenciana (1982-2008). Una aproximació. Papers(92), 197-225. Recollit de <https://www.raco.cat/index.php/Papers/article/view/137127>
- Bono, F. (2013, gener 15). El TSJ anula otra multa de 300.000 euros a Acció Cultural por emitir TV3. Elpais.com. https://elpais.com/ccaa/2013/01/15/valencia/1358265440_353661.html
- Boronat-CDLPV, M. (s. f.). Requisit lingüístic - CDLPV. Einesdellengua.com. Recollit de 25 de mayo de 2021, de <https://einesdellengua.com/Legis/Arxius/Requisit/ep051019.htm>
- Caparrós, A. (2001, juliol 24). Valencia inaugura una Academia que cierra 30 años de «guerra» lingüística. Diario ABC. Recollit de https://www.abc.es/cultura/abci-valencia-inaugura-academia-cierra-anos-guerra-linguistica-200107240300-36340_noticia.html

Castelló, R. (2000). La població al País Valencià: estructura i evolució. ResearchGate.

Conselleria de Cultura, Educació i Ciència. (22 / 12 / 1995). DOGV.es. Recollit de https://dogv.gva.es/portal/ficha_disposicion.jsp?id=26&sig=3177/1995&url_lista=

Contreras, F. J. (2002). Cinco tesis sobre el nacionalismo. Revista de Estudios Políticos, 118, 265 pp. <https://recyt.fecyt.es/index.php/RevEsPol/article/view/46152>

Cristina Vázquez, J. F. (2004, novembre 3). Camps y Pla pactan las condiciones para igualar el Estatut a las autonomías históricas. Elpais.com. https://elpais.com/diario/2004/11/04/cvalenciana/1099599479_850215.html

Cubas, J. M. (2005 / 12 / 2005). La Reforma del Estatuto de la Comunitat Valenciana. Revista Cortes Generales.es, 179. Recollit de <https://revista.cortesgenerales.es/rcg/article/view/510/932>

del Moral, J. G. (1987, agost 30). AP de Valencia expulsa al diputado autonómico Giner Miralles. Elpais.com.

https://elpais.com/diario/1987/08/31/espana/557359214_850215.html

Ediciones Plaza, S. L. (s. f.-a). Cantó: «Valenciano y catalán no son lo mismo, pero respeto la AVL». Valenciaplaza.com. Recollit 26 de maig de 2021, de <https://valenciaplaza.com/canto-valenciano-y-catalan-no-son-lo-mismo-pero-respeto-la-avl>

Ediciones Plaza, S. L. (s. f.-b). Ciudadanos pide una moratoria a la ley de plurilingüismo en zonas castellanohablantes. Valenciaplaza.com. Recollit 26 de mayo de 2021, de <https://valenciaplaza.com/ciudadanos-pide-una-moratoria-a-la-ley-de-plurilinguismo-en-zonas-castellanohablantes>

Efe. (2005, maig 30). Los «zaplanistas» no acuden a la firma para la reforma del Estatuto valenciano. Ultima Hora.

<https://www.ultimahora.es/noticias/nacional/2005/05/30/599597/zaplanistas-acuden-firma-para-reforma-del-estatuto-valenciano.html>

Efe. (2016, gener 14). Les Corts deroga la ley de Señas de Identidad que entró en vigor hace nueve meses con el voto dividido de Ciudadanos. Las Provincias.

<https://www.lasprovincias.es/politica/201601/14/corts-deroga-senas-identidad-20160114124406.html>

El Confidencial (2005, març 28). Elconfidencial.com. Recuperado 25 de mayo de 2021, de https://www.elconfidencial.com/espana/2005-04-28/francisco-camps-mas-cerca-del-psoe-que-de-los-zaplanistas-en-la-reforma-del-estatuto-valenciano_250859/

El embrión unipartidista popular. (2008, octubre 5). ABC.es.

https://www.abc.es/espana/comunidad-valenciana/abci-embrión-unipartidista-popular-20081005030081406876955_noticia.html

El País. (1993, agost 12). Zaplana sustituye a un hombre de Fraga en el PP valenciano. Elpais.com. https://elpais.com/diario/1993/08/13/espana/745192802_850215.html

- El País. (1999, juny 23). Elpais.com.
https://elpais.com/diario/1999/06/24/cvalenciana/930251880_850215.html
- El País. (2002, juny 11). Zaplana se opone a una reforma del Estatuto que contemple la disolución anticipada de las Cortes. Elpais.com.
https://elpais.com/diario/2002/06/12/cvalenciana/1023909483_850215.html
- El País. (2004, març 23). El TSJ reconoce el título de filología catalana rechazado por el Consell. Elpais.com.
https://elpais.com/diario/2004/03/24/cvalenciana/1080159483_850215.html
- El País. (2004, novembre 9). Pujol revela que pactó con Zaplana para avanzar con discreción en la unidad del catalán. Elpais.com.
https://elpais.com/diario/2004/11/10/cvalenciana/1100117884_850215.html
- El PP se hunde en la Comunidad Valenciana, gobernará la izquierda. (2015, mayo 24). El mundo.es.
<https://www.elmundo.es/comunidad-valenciana/2015/05/24/5561c75bca47412b408b457a.html>
- Enguix, S. (2020, octubre 14). El PP, Cs y Vox cargan contra el requisito del valenciano en la administración pública. La Vanguardia.
<https://www.lavanguardia.com/local/valencia/20201014/484082910499/pp-ciudadanos-vox-cont-ra-ley-funcion-publica-requisito-valenciano-administracion.html>
- Esteban, H. (2011, abril 2). Unió Valenciana deja de latir. Las Provincias.
<https://www.lasprovincias.es/v/20110402/politica/unio-valenciana-deja-latir-20110402.html>
- Europa Press. (2009, maig 28). El PP rechaza en las Corts la reciprocidad entre TV3 y Canal 9 en la Comunitat. Levante-EMV.
<https://www.levante-emv.com/comunitat-valenciana/2009/05/28/pp-rechaza-corts-reciprocidad-t-v3-13257780.html>
- Europa Press. (2019, setembre 25). Ciudadanos y Vox se oponen a la reivindicación del derecho civil valenciano. El Mundo.
<https://www.elmundo.es/comunidad-valenciana/2019/09/25/5d8b43c321efa07e548b458e.html>
- Ferrandis, J. (1996, novembre 30). El presidente de las Cortes valencianas, González Lizondo, expulsado de su partido. Elpais.com.
https://elpais.com/diario/1996/12/01/espana/849394806_850215.html
- Ferrandis, J. (2004, juny 9). El Consell crea una comisión para recuperar el derecho civil valenciano. Elpais.com.
https://elpais.com/diario/2004/06/10/cvalenciana/1086895087_850215.html
- Ferrandis, J. (2006, gener 27). Los zaplanistas instan a Camps a retirar la reforma. Elpais.com.
https://elpais.com/diario/2006/01/28/cvalenciana/1138479477_850215.html
- Ferrandis, J. (2007, gener 27). La guerra de Zaplana y Camps llega a la encrucijada. Elpais.com.
https://elpais.com/diario/2007/01/28/espana/1169938810_850215.html

Flor, V. (2010). La instrumentalització mediàtica de la identitat valenciana. *Arxius*, 113-122.

Gascó, P. (2009). *UCD-Valencia: Estrategias y grupos de poder político*. València: Publicacions Universitat de València.

Generalitat Valenciana. (16 / Setembre / 1998). Llei 7/1998 de la Generalitat Valenciana, de creació de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua. València. Giner pide "respeto a lo que representa Lo Rat Penat". (s. f.). *Ciudadanos-cs.org*. Recollit 26 de maig de 2021, de <http://ayuntamiento-valencia.ciudadanos-cs.org/2017/10/06/giner-pide-respeto-a-lo-que-represe-nta-lo-rat-penat/>

Ivars, J. R. (2018, juny 14). Rafael Alemany i la creació de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua. *Revistasao.cat*. <https://revistasao.cat/rafael-alemany-creacio-academia-valenciana-de-la-llengua/>

J., L. O. (2008, julio 2). La Justicia reconoce el título de Filología Catalana para oposiciones en Valencia. *20minutos*. <https://www.20minutos.es/noticia/395025/0/catalan/oposiciones/valencia/>

Las Provincias. (2019, abril 25). Programa electoral de Vox en Valencia para las elecciones autonómicas de 2019. *Las Provincias*. <https://www.lasprovincias.es/elecciones/autonomicas-municipales/vox-programa-electoral-elecciones-autonomicas-valencia-ideas-20190425090922-nt.html>

Les Corts Valencianes. (2005, novembre 24). Qüestió d'interès general. *Cortsvalencianes.es*. <https://www.cortsvalencianes.es/sites/default/files/migrated/question-interest/doc/ds114pp.pdf>

Les Corts Valencianes. (2016, octubre 5). Proposició de Llei de reconeixement, protecció i promoció de les senyes d'identitat del poble valencià. *Cortsvalencianes.es*. https://www.cortsvalencianes.es/sites/default/files/migrated/initiatives/doc/proposicio_senyes_d_identitat_0.pdf

Les Corts Valencianes. (2019, desembre 1). Declaració institucional per un finançament just per a la Comunitat Valenciana. *Cortsvalencianes.es*. <https://www.cortsvalencianes.es/sites/default/files/publication/doc/2019.01.17b.pdf>

Les Corts Valencianes. (2019, maig 7). Proposició de Llei de modificació de la disposició addicional segona de la Constitució Espanyola per a la reintegració efectiva del dret civil valencià. *Cortsvalencianes.es*. <https://www.cortsvalencianes.es/sites/default/files/initiative/doc/CONSTITUCIO.pdf>

Les Corts Valencianes. (1996). *Diari de sessions: Debat sobre la declaració de política general*. Les Corts Valencianes.

Les Corts Valencianes. (2003, febrer 10). Qüestió d'interès general. *Cortsvalencianes.es*.

<https://www.cortsvalencianes.es/sites/default/files/migrated/question-interest/doc/ds12pp.pdf>

Les Corts Valencianes. (2004, juny 10). Qüestió d'interès general. Cortsvalencianes.es. <https://www.cortsvalencianes.es/sites/default/files/migrated/question-interest/doc/ds57entesa.pdf>

Les Corts Valencianes. (2005, abril 21). Qüestió d'interès general. Cortsvalencianes.es. https://www.cortsvalencianes.es/sites/default/files/migrated/question-interest/doc/ds84_psoe.pdf

Les Corts Valencianes. (2007, agost 2). Qüestió d'interès general. Cortsvalencianes.es. <https://www.cortsvalencianes.es/sites/default/files/migrated/question-interest/doc/ds175pp.pdf>

Les Corts Valencianes. (2008, febrer 21). Qüestió d'interès general. Cortsvalencianes.es. https://www.cortsvalencianes.es/sites/default/files/migrated/question-interest/doc/dsp_27_pp.pdf

Les Corts Valencianes. (2018, juny 2). LLEI 4/2018 de la Generalitat, per la qual es regula i promou el plurilingüisme en el sistema educatiu valencià. Cortsvalencianes.es. https://www.cortsvalencianes.es/sites/default/files/migrated/publication/doc/llei_4_2018_0.pdf

Les Corts Valencianes. (2005, febrer 17). Qüestió d'interès general. Cortsvalencianes.es. <https://www.cortsvalencianes.es/sites/default/files/migrated/question-interest/doc/ds74psoe.pdf>

Levante-EMV. (2005, octubre 10). Zaplana evita apoyar el Estatut y dice que la Comunidad no necesita medirse con nadie. Levante-EMV. <https://www.levante-emv.com/comunitat-valenciana/2005/10/10/zaplana-evita-apoyar-estatut-di-ce-13828710.html>

Levante-EMV. (2005, setembre 18). Rajoy defiende ante Camps el Estatut frente a otros que «violan la Constitución». Levante-EMV. <https://www.levante-emv.com/comunitat-valenciana/2005/09/18/rajoy-defiende-camps-estatut-fr-ente-13838250.html>

Levante-EMV. (2006, febrer 3). Presidencia celebra el acuerdo y los zaplanistas critican la cesión sobre el 5%. Levante-EMV. <https://www.levante-emv.com/comunitat-valenciana/2006/02/03/presidencia-celebra-acuerdo-zaplanistas-critican-13773619.html>

Levante-EMV. (2008, gener 26). Cuando Francisco Camps amagó con arrojar la toalla. Levante-EMV. <https://www.levante-emv.com/comunitat-valenciana/2008/01/26/francisco-camps-amago-arrojar-toalla-13480054.html>

Lipset, S., & Rokkan, S. (2001). Estructura de división, sistema de partidos y alineamientos electorales. A Diez textos básicos de ciencia política (p. 231-273). Barcelona: Ariel

Llei 10/2007. (20 / Març / 2007). DOGV.es. Recollit de https://dogv.gva.es/portal/ficha_disposicion.jsp?L=0&sig=3754%2F2007&url_lista=%2526CHK_TEXTO_LIBRE%253D1%2526tipo_search%253Dlegislacion%2526num_tipo%253D6%2526SOLO_NUMERO_DISPOSICION%253D8%2526ANYO_DISPOSICION%253D2009

López-Aranguren, E. (1981). Regionalismo e integración nacional: aproximación teórica. REIS, 59-76.

López-Aranguren, E. (1981). Regionalismo e integración nacional: aproximación teórica. Reis, 15, 59.

Mancini, P. (1985). De la nacionalidad como fundamento del Derecho de gentes. Madrid: Tecnos.

Mancini, P. S. (1985). De la nacionalidad como fundamento del Derecho de gentes. Tecnos.

Martín, J. (2005). La polémica identidad de los valencianos: a propósito de las reformas de los Estatutos de Autonomía. Icps.cat. Recollit 25 de maig de 2021, de <https://www.icps.cat/archivos/WorkingPapers/wp258.pdf?noga=1>

Martínez, L. D. (2005, juliol 5). De España dice que el Estatuto no le satisface tras llevarlo al Congreso. Elpais.com. https://elpais.com/diario/2005/07/06/cvalenciana/1120677486_850215.html

Mateos, Ó. I. (2008). Las bases de un nuevo concepto moderno de nacionalismo español de Joaquín Costa. Anales de la Fundación Joaquín Costa, 25, 108-109 pp. <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=3230576>

Mendoza, G. F. (s. f.). El nuevo institucionalismo histórico y las políticas sociales. Org.mx. Recuperado 25 de maig de 2021, de <http://www.scielo.org.mx/pdf/polis/v3n1/v3n1a5.pdf>

Millas, J. (21 d'abril de 1978). Aumentan las discrepancias en la UCD de Valencia. El País.

Moreno Sáez, F. (2013). Partidos, sindicatos y organizaciones en la provincia de Alicante durante la Transición 1974-1982): Alianza Popular. Alicante: Universidad de Alicante.

Moratal Sastre, J. (2015). La crisis del socialismo valenciano (1995-2014). [Tesis doctoral, Universitat València]. <https://mobiroderic.uv.es/bitstream/handle/10550/50847/Tesis%20Jose%20Moratal%20Sastre.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Olivares, M. (1998, juny 22). El PP capitaliza el acto de homenaje a Lizondo en ausencia de todos los dirigentes de UV. Elpais.com. https://elpais.com/diario/1998/06/23/cvalenciana/898629495_850215.html

- Pérez, M. (22 de Juliol de 2019). El miratge d'una dreta valencianista. El Temps. <https://www.eltemps.cat/article/7776/el-miratge-duna-dreta-valencianista>
- Redacció. (2020, febrer 19). Les Corts Valencianes piden nueva financiación autonómica antes de septiembre. La Vanguardia. <https://www.lavanguardia.com/politica/20200219/473660277079/les-corts-valencianes-piden-nu-eva-financiacion-autonomica-antes-de-septiembre.html>
- Redacció. (2020, gener 17). El PP estudia una vía «con muchas posibilidades» para recurrir ante el Tribunal Constitucional la Ley de Plurilingüismo. La Vanguardia. <https://www.lavanguardia.com/local/valencia/20200117/472930495396/el-pp-estudia-una-via-con-muchas-posibilidades-para-recurrir-ante-el-tribunal-constitucional-la-ley-de-plurilinguismo.html>
- Redacció. (2020, juliol 2). Ciudadanos censura que Ribó reanude los convenios con entidades catalanistas. La Vanguardia. <https://www.lavanguardia.com/politica/20200702/482054872572/ciudadanos-censura-que-ribo-reanude-los-convenios-con-entidades-catalanistas.html>
- Redacció. (2021, març 11). Llanos Massó (VOX) acusa a Marzà de coaccionar a los padres que no quieren que sus hijos estudien en valenciano. El Periódico de Aquí. <https://www.elperiodicodeaqui.com/epda-noticias/llanos-masso-vox-acusa-a-marza-de-coaccionar-a-los-padres-que-no-quieren-que-sus-hijos-estudien-en-valenciano/242273>
- Requisit lingüístic - CDLPV. (s. f.). Einesdellengua.com. Recollit 25 de maig de 2021, de <https://einesdellengua.com/Legis/Arxius/Requisit/inf031002.htm>
- Romero, K. S. (2018). Nación y nacionalismo en Herder. Bogotá: Universidad Santo Tomás. Romero, V. (26 / Gener / 2008). Cuando Francisco Camps amagó con arrojar la toalla. Levante-EMV. Recollit de <https://www.levante-emv.com/comunitat-valenciana/2008/01/26/francisco-camps-amago-arrojar-toalla-13480054.html>
- Sanz Díaz, B., & Felip i Sardà, J. M. (2006). La construcción política de la Comunitat Valenciana. Valencia: Institució Alfons el Magnànim-Diputació de València. Sistema HJ - Resolución: sentencia 247/2007. (s. f.). Tribunalconstitucional.es. Recollit 25 de mayo de 2021, de <http://hj.tribunalconstitucional.es/es-ES/Resolucion/Show/6214>
- Tal dia com hui del 2006, el Tribunal Suprem va sentenciar que valencià i català són la mateixa llengua i va restablir la convalidació. (s. f.). Nosaltreslaveu.cat. Recollit 25 de mayo de 2021, de <https://www.nosaltreslaveu.cat/noticia/43998/tal-dia-com-hui-del-2006-tribunal-suprem-va-sentenciar-que-valencia-i-catala-son-mateixa-llengua>
- Tamarit, J., Palao, J., & Verdera, R. (2018). El dret civil valencià: l'assignatura pendent de l'autogovern. Fundació Nexa, 12, 70-72 pp. <https://www.uv.es/seminaridret/sesiones2020/dretcivil/materials01.pdf>
- UCD de Valencia pide la dimisión del diputado Burguera. (30 de juny de 1978). El País. Obtingut de https://elpais.com/diario/1978/06/30/espana/268005625_850215.html
- Unidad Editorial Internet. (2011, juliol 20). Francisco Camps dimite. El mundo.es. <https://www.elmundo.es/elmundo/2011/07/20/valencia/1311173185.html>

Valencia, S. P. (2011, febrer 18). TV3 deja de emitir en la C. Valenciana tras 28 años por las denuncias del Consell. Levante-EMV.<https://www.levante-emv.com/comunitat-valenciana/2011/02/18/tv3-deja-emitir-c-valenciana-13-081534.html>

Valls, R. (1992). La derecha regional valenciana: el catolicismo político valenciano. València: Edicions Alfons el Magnànim.

Villena, M. Á. (1987, setembre 18). La crisis de Alianza Popular, en Valencia amenaza con destruir el partido en beneficio de UV. Elpais.com.

https://elpais.com/diario/1987/09/19/espana/559000816_850215.html

Zaplana justifica ante el Gobierno catalán la exclusión de varios autores. (2001, setembre 5). Elpais.com.

https://elpais.com/diario/2001/09/07/cvalenciana/999890283_850215.html

Zaplana, E. (1995). Diari de sessions. Debat d'investidura del President de la Generalitat (p. 14). València: Les Corts Valencianes.

Zaplana, E. (1997). Diari de sessions. Debat sobre declaració de política general (p. 3969). València: Les Corts Valencianes.

Zaplana, E. (1999). Diari de sessions. Debat d'investidura del President de la Generalitat (p. 5). València: Les Corts Valencianes.

Zaplana, E. (2000). Diari de sessions. Debat sobre declaració de política general (p. 5). València: Les Corts Valencianes.